

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра германської філології та перекладу

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № 6
від «20» січня 2025 р.
Завідувач кафедри Воробйова О. С.
(прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

**ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ НАУКОВО-
ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ ІЗ НАФТОГАЗОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНСЬКОЮ
МОВОЮ**

Виконавець:

Студентка VI курсу, групи 601 ФФ
Сбітнева Валерія Максимівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник роботи:

Палій Катерина Володимирівна
к.філол.н., доцент, доцент кафедри
германської філології та перекладу
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент:

Костенко Вікторія Геннадіївна
к.філол.н., доцент, доцент кафедри
іноземних мов з латинською мовою та
медичною термінологією
Полтавського державного медичного
університету
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Підпис керівника: _____

ЗМІСТ

Реферат.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ЛІНГВІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ ТА ТЕРМІНОЛОГІЇ НАФТОГАЗОВОЇ СФЕРИ	9
1.1. Характеристика англомовних науково-технічних текстів нафтогазової галузі.....	9
1.2. Термінологія нафтогазової галузі: визначення та класифікація.....	15
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ НАФТОГАЗОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	25
2.1. Застосування транскрипції та транслітерації при перекладі нафтогазових термінів.....	25
2.2. Калькування у перекладі нафтогазової термінології.....	33
2.3. Описовий переклад та адаптація термінів у перекладі науково-технічних текстів нафтогазової галузі.....	49
Висновки до розділу 2.....	59
РОЗДІЛ 3. ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК У ПЕРЕКЛАДІ НАФТОГАЗОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	60
3.1. Лексико-семантичні помилки при перекладі нафтогазової термінології: багатозначність та відсутність прямих еквівалентів.....	60
3.2. Граматичні помилки у перекладі нафтогазової термінології: особливості узгодження термінів, синтаксичні труднощі та неправильне використання дієслівних форм.....	69
3.3. Стилiстичні помилки у перекладі нафтогазової термінології: невідповідність жанру, надмірна технічність або спрощення та порушення норм науково-технічного стилю.....	79
Висновки до розділу 3.....	88
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	92
ДОДАТКИ.....	96

РЕФЕРАТ

МР: 106 с., 2 додатки, 48 джерел.

Об'єкт дослідження – англомовні науково-технічні тексти, що стосуються нафтогазової індустрії.

Мета роботи – аналіз та класифікація основних видів лексичних трансформацій, які застосовуються при перекладі науково-технічних текстів нафтогазової галузі, а також визначення ефективності їх використання для забезпечення точності та відповідності змісту оригіналу.

Методи дослідження. У дослідженні використовуються методи порівняльного аналізу, дескриптивного аналізу та класифікації, контекстуального аналізу.

Перший розділ присвячений аналізу специфіки англомовних науково-технічних текстів, які характеризуються термінологічною насиченістю, формально-логічною структурою та об'єктивним стилем викладу.

У другому розділі досліджуються основні види лексичних трансформацій: транскрипція, транслітерація, калькування, описовий переклад та адаптація.

У третьому розділі аналізуються основні типи помилок, які виникають під час перекладу термінів: лексико-семантичні (багатозначність, відсутність прямих еквівалентів), граматичні (неправильне узгодження, синтаксичні труднощі) та стилістичні (невідповідність жанру, порушення норм науково-технічного стилю).

У висновках підсумовано результати дослідження, визначено практичну значущість розроблених рекомендацій щодо використання лексичних трансформацій для перекладу текстів нафтогазової галузі.

У додатках подано приклади перекладів текстів нафтогазової галузі, а також глосарій термінів нафтогазової галузі.

ПЕРЕКЛАД, ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ, ТРАНСКРИПЦІЯ, ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ, КАЛЬКУВАННЯ, ОПИСОВИЙ ПЕРЕКЛАД, АДАПТАЦІЯ, ТЕРМІНИ, ЛІНГВІСТИКА, СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ, СТИЛІСТИКА.

ВСТУП

Нафтогазова галузь є стратегічною складовою економіки будь-якої країни, що активно бере участь у видобутку, переробці та транспортуванні енергоресурсів. З огляду на високий рівень технологічного розвитку цієї сфери та її міжнародний характер, ефективна комунікація між фахівцями різних країн є невід'ємною частиною успішного функціонування компаній та реалізації спільних проєктів. У зв'язку з цим, переклад науково-технічної документації стає не лише важливим елементом міжнародного співробітництва, а й гарантією безпеки, точності виконання робіт та економічної ефективності виробництва.

Англомовна термінологія є основною мовою міжнародного спілкування в нафтогазовій галузі, тому переклад спеціалізованих текстів вимагає від перекладача не тільки досконалого знання англійської та української мов, а й глибокого розуміння технологічних процесів, обладнання, стандартів безпеки та специфіки галузевої термінології. Неправильне трактування термінів, використання некоректних лексичних одиниць або калькування без урахування контексту можуть призвести до суттєвих помилок, що негативно впливає на виробничі процеси та може стати причиною аварій або фінансових збитків.

Лексичні трансформації є важливим інструментом для досягнення адекватності перекладу, оскільки вони дозволяють адаптувати терміни та мовні конструкції, зберігаючи зміст і функціональність тексту. Однак, існує низка труднощів, пов'язаних із вибором правильного способу передачі термінів, особливо у випадках, коли англійські терміни не мають прямих еквівалентів в українській мові. Це вимагає застосування різноманітних лексичних прийомів, таких як транскрипція, транслітерація, калькування, описовий переклад або адаптація.

Дослідження перекладацьких лексичних трансформацій у сфері нафтогазової галузі є надзвичайно актуальним у зв'язку з розширенням співпраці між Україною та міжнародними компаніями, які займаються

видобутком, транспортуванням та переробкою нафти й газу. Участь України у спільних проєктах, інтеграція до європейських енергетичних ринків та впровадження новітніх технологій вимагають точного та професійного перекладу великої кількості технічної документації, стандартів та інструкцій.

В цілому, дослідження цієї теми не тільки дозволить вдосконалити перекладацькі стратегії, а й сприятиме підготовці висококваліфікованих фахівців у сфері технічного перекладу, що є надзвичайно важливим для розвитку української нафтогазової галузі на міжнародній арені.

Актуальність дослідження обумовлена:

- створенням ефективних методів перекладу, які забезпечать адекватне відтворення англійських текстів українською мовою;
- створенням єдиної термінологічної бази, що полегшить комунікацію між українськими та міжнародними фахівцями;
- необхідністю вдосконалення перекладацьких практик у сфері нафтогазової індустрії;
- появою нових термінів, специфічної лексики, які потребують гнучкості у підходах до їх перекладу;
- наявністю граматичних, лексико-семантичних і стилістичних труднощів при перекладі спеціалізованої термінології.

Мета магістерського дослідження – аналіз та класифікація основних видів лексичних трансформацій, які застосовуються при перекладі науково-технічних текстів нафтогазової галузі, а також визначення ефективності їх використання для забезпечення точності та відповідності змісту оригіналу.

Задля досягнення даної мети передбачено вирішення наступних **завдань:**

- дослідити лінгвістичні характеристики науково-технічних текстів нафтогазової галузі;
- визначити основні види перекладацьких лексичних трансформацій, які застосовуються під час перекладу текстів цієї тематики;

– провести аналіз типових помилок, що виникають у процесі перекладу нафтогазової термінології;

– розробити рекомендації щодо оптимального використання лексичних трансформацій для перекладу текстів нафтогазової сфери.

Об’єктом дослідження є англомовні науково-технічні тексти, що стосуються нафтогазової індустрії.

Предметом дослідження виступають лексичні трансформації, які використовуються для перекладу англомовних текстів цієї тематики українською мовою.

Методи дослідження. У дослідженні використовуються методи порівняльного аналізу, дескриптивного аналізу та класифікації, контекстуального аналізу, що дозволяє систематизувати отримані результати та запропонувати рекомендації щодо вдосконалення перекладацьких практик.

Метод порівняльного аналізу передбачає зіставлення англомовних науково-технічних текстів із їх перекладами українською мовою з метою виявлення відмінностей, спільних рис та особливостей застосування лексичних трансформацій.

Метод дескриптивний аналізу передбачає систематичний опис мовних явищ, які спостерігаються у науково-технічних текстах нафтогазової тематики. Основна мета – фіксація та інтерпретація лексичних та стилістичних особливостей текстів без внесення змін або інтервенцій у структуру тексту.

Метод класифікації дозволяє групувати лексичні трансформації за типами, функціями та сферами застосування. Це допомагає систематизувати отримані результати та виділити найбільш ефективні способи перекладу певних термінів.

Метод статистичного аналізу передбачає підрахунок кількості застосувань певних видів лексичних трансформацій у перекладених текстах, що дозволяє виявити домінуючі тенденції та зробити кількісні висновки щодо ефективності різних методів перекладу.

Метод контекстуального аналізу передбачає вивчення лексичних одиниць у їх конкретному контексті для забезпечення максимальної точності перекладу.

Теоретико-методологічною базою роботи слугують основні положення перекладознавства, а також роботи вітчизняних та зарубіжних авторів, що висвітлюють специфіку перекладу науково-технічних текстів із нафтогазової галузі, таких як І. С. Алексєєва, Н. К. Гарбовського, А. С. Д'яченко, О. О. Сидоренка, Л. А. Лисиченко та ін.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні специфіки застосування різних видів лексичних трансформацій у процесі перекладу текстів нафтогазової галузі, що сприяє підвищенню якості перекладів і покращенню професійної підготовки перекладачів у цій сфері.

Теоретичне значення магістерського дослідження полягає в узагальненні та систематизації перекладацьких підходів до передачі англійської термінології нафтогазової галузі українською мовою.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів у навчальному процесі для підготовки майбутніх перекладачів та лінгвістів, а також у практичній діяльності перекладачів технічної літератури та документації.

Структура роботи. Магістерське дослідження складається зі вступу, з трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел (50 найменування) та додатків.

Перший розділ присвячений аналізу специфіки англійських науково-технічних текстів, які характеризуються термінологічною насиченістю, формально-логічною структурою та об'єктивним стилем викладу. Розглянуто термінологію нафтогазової галузі, її особливості та класифікацію, а також значення стандартизованих аббревіатур для забезпечення точності та уніфікованості комунікації.

У другому розділі досліджуються основні види лексичних трансформацій: транскрипція, транслітерація, калькування, описовий

переклад та адаптація. Наводяться приклади застосування цих трансформацій при перекладі термінів, що не мають прямих відповідників в українській мові. Описується їхнє значення для досягнення точності перекладу та адаптації тексту до норм української мови.

У третьому розділі аналізуються основні типи помилок, які виникають під час перекладу термінів: лексико-семантичні (багатозначність, відсутність прямих еквівалентів), граматичні (неправильне узгодження, синтаксичні труднощі) та стилістичні (невідповідність жанру, порушення норм науково-технічного стилю). Наведено приклади помилок та рекомендації для їх уникнення.

У висновках підсумовано результати дослідження, визначено практичну значущість розроблених рекомендацій щодо використання лексичних трансформацій для перекладу текстів нафтогазової галузі. Підкреслено важливість розроблених методів для підготовки висококваліфікованих перекладачів і забезпечення точності міжнародної комунікації.

Загальний обсяг дослідження становить 106 сторінок, із них – 88 сторінок основного тексту, бібліографія містить 48 джерела використаної літератури.

РОЗДІЛ 1.

ЛІНГВІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ ТА ТЕРМІНОЛОГІЇ НАФТОГАЗОВОЇ СФЕРИ

1.1. Характеристика англомовних науково-технічних текстів нафтогазової галузі

Науково-технічні тексти в нафтогазовій галузі є унікальними за своїм змістом, структурою та стилем. Вони відрізняються від текстів в інших галузях тим, що поєднують термінологічну насиченість, логічну побудову, об'єктивність викладу та міждисциплінарність. Нафтогазова промисловість є технічно складною сферою, де кожен процес, матеріал чи технологія вимагають чіткого наукового обґрунтування та точного опису. Англомовні науково-технічні тексти, що розкривають ці аспекти, мають низку мовних, стилістичних, структурних і граматичних характеристик, які дозволяють передавати складну інформацію чітко та ефективно.

Науково-технічні тексти в нафтогазовій галузі вирізняються високим рівнем термінологічної насиченості, що є визначальною ознакою цього типу дискурсу. Як зазначає Л. О. Чернявська, використання вузькоспеціалізованої термінології є необхідною умовою для точного та всебічного опису технологічних процесів, обладнання, явищ і матеріалів, які застосовуються в галузі [31]. Уніфіковані терміни дозволяють забезпечити однозначне тлумачення складної технічної інформації, що є критично важливим у сфері видобутку, транспортування та переробки нафти і газу.

Нафтогазова термінологія характеризується високим рівнем спеціалізації та точності, що відображає унікальність галузі. Деякі терміни, такі як «drilling mud» (буровий розчин) або «blowout preventer» (противикидний пристрій), не мають аналогів або широкого вжитку в інших галузях технічної науки, оскільки вони є специфічними для процесів буріння та видобутку вуглеводнів. Подібні терміни не тільки описують конкретні

технологічні об'єкти, але й регламентують порядок виконання робіт, відображають стандарти безпеки та сприяють оптимізації виробничих процесів.

Значущість термінології виходить за межі лінгвістичних аспектів і безпосередньо впливає на безпеку та ефективність робочих процесів. За даними дослідження О. О. Сидоренко, у випадках, коли технічний термін перекладається або інтерпретується некоректно, це може призвести до суттєвих порушень у роботі обладнання, що, своєю чергою, створює ризик виникнення аварійних ситуацій [27]. Наприклад, неправильне розуміння терміну «casing head» (експлуатаційна головка) може призвести до помилок під час проведення бурових робіт, що може спричинити розгерметизацію свердловини.

Фахівці, які працюють з науково-технічними текстами в нафтогазовій галузі, повинні мати не лише ґрунтовну фахову підготовку, але й володіти широким спектром знань у сфері термінології. Як зазначає К. М. Сухенко, застосування спеціалізованих термінологічних словників та баз даних є обов'язковою умовою для досягнення високої якості перекладу технічних текстів. Володіння термінологічною базою дозволяє перекладачеві зменшити кількість лексичних і граматичних помилок, підвищити рівень адекватності перекладу та забезпечити відповідність міжнародним стандартам [28].

Точність і правильне використання нафтогазової документації гарантують безпеку та ефективність технологічних операцій, що підкреслює важливість формування єдиних термінологічних стандартів і неперервного професійного розвитку фахівців, які працюють із технічними текстами в нафтогазовій галузі.

Використання абревіатур у нафтогазовій галузі має важливе значення для забезпечення ефективної комунікації, стандартизації термінології та економії часу й простору. Ці скорочення дозволяють передавати складну технічну інформацію у стислій та доступній формі, що робить їх незамінним інструментом у роботі спеціалістів.

Абревіатури сприяють економії простору й часу, спрощуючи сприйняття текстів. Вони допомагають уникати повторення складних термінів, таких як API (American Petroleum Institute) або EOR (Enhanced Oil Recovery), які є зрозумілими професіоналам без додаткових пояснень. Крім того, стандартизовані абревіатури забезпечують уніфікацію технічної комунікації, оскільки більшість із них визнаються на міжнародному рівні. Л. С. Коваль наголошує на тому, що скорочення значно підвищують зручність використання технічних текстів. Особливо це помітно у звітах або контрактах, де обмеження на обсяг інформації вимагають максимальної компактності викладу. Також скорочення значно зменшують час, необхідний на читання та аналіз тексту [12, с. 60]. О. М. Леонідова у статті «Міжнародні стандарти використання абревіатур у технічних текстах» акцентує увагу на універсальності таких скорочень у міжнародній комунікації. Вони допомагають усунути мовні бар'єри завдяки стандартизації й узгодженню термінів через такі організації, як ISO (International Organization for Standardization).

Більшість абревіатур у нафтогазовій галузі регламентовані міжнародними стандартами, що забезпечує їхню зрозумілість і широке застосування. Наприклад, абревіатури, такі як API (American Petroleum Institute), ISO (International Organization for Standardization) або OPEC (Organization of the Petroleum Exporting Countries), мають чітко визначені значення та визнані на глобальному рівні. Завдяки цьому, спеціалісти з різних країн можуть однаково інтерпретувати технічну інформацію, що значно полегшує міжнародну співпрацю.

Абревіатури сприяють кращій структурованості текстів і допомагають уникати повторення довгих або складних термінів. Це особливо актуально в текстах, де часто використовуються спеціалізовані терміни. Наприклад, замість багаторазового повторення терміну (Enhanced Oil Recovery), використовується скорочення EOR, яке одразу сприймається фахівцями без

необхідності пояснення. Це підвищує ефективність сприйняття текстів, особливо в умовах великого інформаційного навантаження.

У наукових статтях, технічних звітах та інших документах, де існують обмеження на обсяг тексту, використання аббревіатур дозволяє зменшити кількість символів без втрати інформативності. Завдяки цьому, можна передати більше змісту у компактній формі. Наприклад, аббревіатура LNG (Liquefied Natural Gas) дозволяє скоротити текст, зберігаючи при цьому його зрозумілість. Такий підхід особливо важливий у публікаціях міжнародного рівня, де стислий виклад інформації є одним із ключових критеріїв.

Завдяки своїй стандартизації аббревіатури усувають мовні бар'єри між спеціалістами різних країн. Вони забезпечують єдину мову для технічної комунікації, дозволяючи ефективно взаємодіяти навіть у багатомовному середовищі. Наприклад, такі терміни, як FPSO (Floating Production Storage and Offloading) або API, зрозумілі для спеціалістів у будь-якій країні світу, незалежно від їхньої рідної мови.

Розглянемо деякі приклади застосування аббревіатур у текстах нафтогазової галузі, які демонструють їхню роль у забезпеченні стислого й ефективного викладу технічної інформації, а також уніфікації термінології, що сприяє зрозумілості та стандартизації професійного спілкування на міжнародному рівні:

API (American Petroleum Institute) – Американський інститут нафти, який займається стандартизацією процесів і технічного обладнання в галузі.

EOR (Enhanced Oil Recovery) – технології підвищення нафтовіддачі пластів, що широко застосовуються для збільшення видобутку нафти.

FPSO (Floating Production Storage and Offloading) – плавучі установки для видобутку, зберігання та транспортування нафти, які часто використовуються у морських родовищах.

LNG (Liquefied Natural Gas) – скраплений природний газ, що є важливим продуктом у міжнародній торгівлі енергоресурсами [24].

Абревіатури та скорочення забезпечують компактність і структурованість текстів, підвищують зручність їх використання та полегшують комунікацію між спеціалістами. Завдяки стандартизації й міжнародному визнанню такі скорочення дозволяють усунути мовні бар'єри та сприяють ефективному обміну інформацією. Правильне застосування аббревіатур є запорукою якісного викладу технічної інформації та забезпечує високий рівень професійного спілкування у глобальному масштабі.

Науково-технічні тексти в нафтогазовій галузі відзначаються чіткою логічною структурою, яка сприяє ефективній передачі інформації та її використанню в професійній діяльності. Такі тексти зазвичай мають стандартизовану структуру, що включає введення, огляд літератури, методологію, результати, обговорення та висновки. Ця структура є універсальною для академічних публікацій і технічної документації, оскільки забезпечує послідовність викладення матеріалу та зручність його аналізу [11].

Логічна структура таких текстів допомагає читачеві легко орієнтуватися в матеріалі та знаходити необхідну інформацію. Це особливо важливо для інженерів, які часто використовують такі тексти для вирішення практичних завдань або пошуку технічних рішень. Наприклад, у статті про підвищення нафтовіддачі за допомогою впорскування CO₂ структура дозволяє чітко відокремити методику впорскування від результатів експерименту, що полегшує сприйняття та аналіз інформації.

Науково-технічні тексти в нафтогазовій галузі вирізняються об'єктивністю та безособовим стилем викладу. Автори таких текстів уникають використання першої особи (I, we) і не використовують емоційно забарвлену лексику. Основний акцент робиться на фактичних даних, результатах досліджень і технічних характеристиках. Такий підхід підкреслює неупередженість і науковість викладеної інформації [33].

Замість використання активного стану часто використовується пасивний, що дозволяє зосередитися на самому процесі або результаті, а не на особистості дослідника. Наприклад, замість фрази «Ми провели

експеримент», типовою для науково-технічного тексту є конструкція «Експеримент було проведено» [40]. Такий підхід сприяє чіткому та нейтральному викладенню інформації, що важливо для забезпечення наукової точності.

Науково-технічні тексти в нафтогазовій галузі нерідко містять значну кількість математичних і графічних елементів. Наприклад, при описі процесу буріння часто використовуються графіки, що показують зміну тиску в свердловині, або рівняння для розрахунку цього тиску.

Математичні моделі часто є ключовим елементом у текстах, що стосуються прогнозування видобутку нафти або газу, аналізу ризиків, пов'язаних із розробкою нових родовищ, або оцінки ефективності певних технологій. У таких текстах використання формул дозволяє точно описати фізичні або хімічні явища, які неможливо адекватно передати лише за допомогою слів. Крім того, графіки та діаграми допомагають візуалізувати результати досліджень, що робить їх більш доступними для сприйняття та аналізу.

Нафтогазова галузь характеризується суворими стандартами, що відображається в науково-технічних текстах, які часто містять посилання на міжнародні або галузеві стандарти. Такі інструкції дозволяють забезпечити єдині підходи до виконання робіт, незалежно від країни або компанії, що займається видобутком або переробкою нафти. Це значно полегшує координацію робіт на міжнародному рівні та знижує ризики, пов'язані з неправильним виконанням технологічних операцій.

Аналізуючи характеристики англійських науково-технічних текстів нафтогазової галузі, можна зробити висновок, що ці тексти мають низку специфічних рис, які дозволяють ефективно передавати складну технічну інформацію та забезпечувати її чітко й однозначно сприйняття фахівцями.

Однією з основних особливостей є висока термінологічна насиченість текстів, що обумовлено необхідністю точної передачі технічних деталей і процесів. Використання вузькоспеціалізованих термінів забезпечує точність,

важливу для безпечного і продуктивного функціонування нафтогазової галузі. Крім того, велика кількість абревіатур та скорочень є ефективним засобом спрощення та стислого викладу технічної інформації.

Науково-технічні тексти цієї галузі вирізняються формально-логічною структурою, що забезпечує послідовне та логічне викладення інформації. Чітке структурування текстів допомагає фахівцям швидко знаходити необхідну інформацію для вирішення конкретних технічних завдань або оцінки нових технологій. Об'єктивність та безособовий стиль є ще однією ключовою характеристикою таких текстів.

Тексти нафтогазової галузі також відзначаються стандартизованістю та широким використанням посилань на міжнародні стандарти та протоколи, що дозволяє уніфікувати підходи до технологічних процесів та забезпечити їх безпечне й ефективне виконання.

Таким чином, англійські науково-технічні тексти нафтогазової галузі є важливим інструментом для передачі знань і технологій у цій сфері. Вони поєднують у собі термінологічну точність, логічну структуру, об'єктивність викладу, графічну та математичну ясність, а також стандартизованість, що дозволяє ефективно комунікувати та вирішувати складні технічні завдання в умовах сучасної нафтогазової індустрії.

1.2. Термінологія нафтогазової галузі: визначення та класифікація

Термінологія є важливим елементом будь-якої галузі знань, і нафтогазова промисловість не є винятком. Вона забезпечує чіткість і однозначність у комунікації між фахівцями, що працюють у цій складній і технічно насиченій сфері. У цьому розділі розглянемо визначення термінології в нафтогазовій галузі, а також класифікацію термінів, що використовуються в цій індустрії.

Термінологія нафтогазової галузі охоплює сукупність термінів, які застосовуються для опису процесів, технологій, матеріалів і обладнання, пов'язаних із видобутком, обробкою та транспортуванням нафти і газу. У нафтогазовій промисловості правильне використання термінів є критично важливим, оскільки неточності можуть призвести до серйозних наслідків, таких як аварії або економічні втрати.

Термінологія нафтогазової галузі не тільки включає спеціалізовані терміни, але й визначення, що описують технічні характеристики, процеси і методи, що використовуються в цій індустрії. Вона постійно еволюціонує, адаптуючись до нових технологій і методів, що з'являються в галузі.

Англомовна термінологія нафтогазової галузі охоплює широкий спектр термінів, які використовуються в процесах розвідки, видобутку, транспортування, переробки та зберігання нафти та газу. Кожен з цих термінів має специфічне значення і важливість для забезпечення точності в технічних і наукових обговореннях.

Здійснимо детальний аналіз основних термінів нафтогазової галузі, їх значення та застосування в контексті функціонування цієї індустрії.

Термін «upstream» (вища ланка) в нафтогазовій індустрії відноситься до першого етапу ланцюга вартості, що охоплює процеси розвідки (exploration) та видобутку нафти і природного газу (production). Цей етап є ключовим для забезпечення нафтових і газових компаній сировиною, що є необхідною для подальшої обробки та транспортування нафти і газу. Вищу ланку характеризує комплекс геологічних, геофізичних та інженерних досліджень, які включають різноманітні методи пошуку та видобутку енергетичних ресурсів.

Одним із основних етапів процесу upstream є геофізичні дослідження, зокрема сейсмічні дослідження («seismic survey»). Це метод, що застосовується для виявлення підземних ресурсів за допомогою сейсмічних хвиль, що відображаються від різних геологічних структур і дозволяють визначити потенційні місця для буріння. Завдяки таким методам компанії

можуть оцінити розташування родовищ нафти та газу, що значно підвищує ефективність подальших розвідувальних робіт.

Іншим важливим етапом є розвідувальне буріння («exploratory drilling»), яке полягає в бурінні свердловин з метою виявлення нових родовищ нафти або газу. Цей процес дозволяє визначити наявність ресурсів в підземних резервуарах, а також оцінити їх обсяги та якість. Розвідувальне буріння є необхідним кроком для подальшого розвитку родовищ, адже без точних даних щодо геологічних умов видобуток нафти та газу стає технічно складним та економічно неефективним.

На етапі upstream також здійснюється розміщення та обладнання видобувних установок, таких як бурові платформи і наземні установки для видобутку нафти та газу. Вибір технологій для видобутку залежить від типу родовища, глибини залягання ресурсів, а також геологічних та технічних умов. Саме в рамках upstream відбувається першочергове залучення капіталовкладень, оскільки розвідка та видобуток вимагають значних інвестицій в обладнання, технічні рішення та інфраструктуру. Вартість таких робіт часто є однією з найбільших в нафтогазовій індустрії, що обумовлено високим рівнем технічних і екологічних вимог.

Таким чином, термін «upstream» охоплює важливі етапи пошуку, дослідження і видобутку нафти та газу, що є основою для функціонування всієї нафтогазової індустрії. Розуміння і правильне застосування термінів цієї ланки дозволяє забезпечити ефективність видобутку і подальшу обробку енергоресурсів, а також ефективно управляти інвестиціями та технологічними процесами, що є важливим для стійкого розвитку галузі.

Midstream (середня ланка) є ключовим етапом у нафтогазовій індустрії, який охоплює транспортування, зберігання та переробку нафти і газу після їх видобутку, але до моменту їх переробки та дистрибуції. Термін «midstream» описує процеси доставки нафти та газу з місць видобутку до об'єктів, де вони піддаються переробці, зберіганню чи подальшому споживанню. У цей етап включаються різноманітні технологічні рішення, що забезпечують ефективну

логістику та збереження енергетичних ресурсів. Серед основних компонентів цієї ланки є трубопроводи, танкери, а також термінали та резервуари для зберігання природних ресурсів.

Прикладом є pipeline (трубопровід), що є однією з основних форм транспортування нафти та газу на великі відстані. Трубопроводи можуть простягатися на тисячі кілометрів, зв'язуючи родовища з переробними заводами або терміналами для подальшого експорту. Іншим прикладом є LNG terminal (термінал для скрапленого природного газу), який забезпечує зберігання та транспортування скрапленого природного газу, що дозволяє знижувати обсяг ресурсу та спрощувати його транспортування до кінцевих споживачів, особливо в країни, що не мають трубопроводів.

Середня ланка є критичним сегментом для забезпечення безперервності та стабільності поставок нафти та газу. Надійність транспортування та зберігання нафтогазових ресурсів визначає ефективність роботи всього ланцюга поставок. Наприклад, будь-який збій у роботі трубопроводів чи терміналів може призвести до зупинки переробних підприємств або непередбачених перебоїв у постачанні нафти та газу кінцевим споживачам. Залежно від стабільності роботи середньої ланки, нафтогазові компанії можуть оперативно реагувати на зміни попиту або обсягу видобутку, забезпечуючи енергетичну безпеку.

Downstream (нижня ланка) є останнім етапом в нафтогазовій галузі, який охоплює процеси переробки, дистрибуції та маркетингу нафтопродуктів. Цей етап включає очищення, переробку та виробництво готової продукції, такої як бензин, дизельне паливо, нафтовий кокс, а також організацію їх транспортування та продажу кінцевим споживачам. Термін «downstream» визначає процеси, що перетворюють нафту та природний газ із сировини на готові до використання продукти, забезпечуючи їх доступність на ринку для кінцевих користувачів.

Процес refining (переробка) є основною складовою цього етапу і включає очищення сирової нафти, що дозволяє отримати різні види

нафтопродуктів, зокрема бензин, дизельне паливо та нафтовий кокс. Наприклад, на переробних заводах сира нафта проходить через різноманітні технологічні процеси, такі як дистиляція, гідроочищення, та крекінг, що дозволяє виробляти широкий спектр продуктів, які використовуються в транспортній, енергетичній та хімічній промисловості. Іншим прикладом є retail outlet (торговельна точка), яка представляє собою місце, де кінцевим споживачам продаються нафтопродукти, такі як бензин і дизельне паливо. Заправні станції є яскравим прикладом торгових точок, де споживачі можуть придбати паливо для своїх транспортних засобів [22, 24, 27, 28, 44].

Важливість етапу downstream полягає в тому, що він визначає кінцеву цінність нафти та газу. Саме на цьому етапі сировина перетворюється на готові продукти, які використовуються в повсякденному житті, від енергетики до транспорту. Крім того, від ефективності переробки та дистрибуції залежить формування цін на нафтопродукти на ринку, що має безпосередній вплив на економіку та споживчі ціни. Зокрема, будь-які коливання в переробці нафти або порушення в роботі торгових точок можуть спричинити зміни в доступності та вартості нафтопродуктів для кінцевих користувачів.

Reservoir (резервуар) в контексті нафтогазової галузі визначається як природне підземне сховище, в якому накопичуються нафта або газ. Це геологічна структура, яка складається з пористих порід, здатних зберігати вуглеводні. Резервуари часто містяться в шарах земної кори, що мають спеціальні геологічні характеристики, які дозволяють зберігати значні обсяги нафти та газу протягом геологічного часу. Згідно з роботами провідних вчених у галузі геології, таких як Dake та Aadnoy, вивчення резервуарів є необхідним етапом для визначення потенціалу родовища нафти або газу та для планування стратегій видобутку.

Основним етапом вивчення резервуарів є застосування методів, таких як reservoir simulation (моделювання резервуару), які дозволяють прогнозувати поведінку резервуару на основі геологічних даних і параметрів, таких як пористість, проникність, тиск і температура. Наприклад, сучасні комп'ютерні

моделі моделюють потік нафти та газу в резервуарах, що дозволяє оцінити обсяги доступних ресурсів та розробити оптимальні методи їх видобутку (SPE, 2017). Моделювання резервуарів також допомагає спрогнозувати можливі зміни в поведінці резервуару під час видобутку, що є критично важливим для забезпечення безпеки та економічної ефективності операцій.

Іншим важливим прикладом є hydrocarbon reservoir (вуглеводневий резервуар), що позначає геологічну формацію, в якій зберігаються вуглеводні, такі як нафта та природний газ. Глибоке розуміння геологічної будови таких резервуарів є необхідним для розробки стратегії їх видобутку, оскільки на основі цих знань можна передбачити найефективніші методи видобутку та зменшити потенційні ризики, пов'язані з екологічними або технічними проблемами.

Drilling (буріння) є процесом створення свердловини в земній корі, що дозволяє здійснити доступ до запасів нафти та газу. Цей процес є ключовим етапом у видобутку вуглеводнів, оскільки без нього неможливо отримати необхідні ресурси з підземних резервуарів. Буріння включає низку технологічних та інженерних рішень, спрямованих на забезпечення стабільності свердловини, її безпечної експлуатації та ефективного доступу до запасів нафти чи газу.

Буріння є основним методом отримання доступу до запасів нафти і газу, як на суші, так і на морському шельфі. Сучасні методи буріння включають інноваційні інженерні рішення, які дозволяють не лише прокладати свердловини у складних геологічних умовах, але й забезпечувати їх стабільність протягом всього періоду експлуатації. Одним із важливих напрямків є offshore drilling (морське буріння), яке здійснюється на морському шельфі для видобутку нафти та газу. Морське буріння потребує спеціалізованих платформ та обладнання для роботи в умовах океанічної глибини, що робить цей процес технічно складним та високо затратним. Прикладом є буріння на таких великих родовищах, як Трансатлантичне

родовище в Північному морі, де використовуються спеціалізовані бурові установки для видобутку важкодоступних ресурсів.

Ще одним важливим методом є *directional drilling* (направлене буріння), що дозволяє бурити свердловини не вертикально, а під певним кутом. Це дає змогу досягати важкодоступних родовищ, таких як родовища, розташовані під містами або на великих глибинах, або ж досягання нових запасів в межах вже існуючих свердловин. Направлене буріння дозволяє оптимізувати процес видобутку, знижуючи витрати на нові буріння та підвищуючи ефективність роботи з уже розвіданими родовищами.

Аналіз основних термінів нафтогазової галузі дозволяє зрозуміти структуру та функціональні аспекти цієї індустрії. Від розвідки і видобутку (*upstream*) до транспортування (*midstream*) і переробки (*downstream*) – кожен етап має свої специфічні терміни, що допомагають фахівцям ефективно співпрацювати і досягати високих результатів у видобутку та обробці енергоресурсів.

Специфічні терміни нафтогазової галузі відіграють ключову роль у розумінні технологічних процесів, геологічних особливостей та економічних аспектів видобутку, переробки та використання нафти та природного газу. Ці терміни дозволяють деталізувати різні етапи нафтогазового циклу, сприяючи точному застосуванню термінології в галузі. У даному контексті важливо звернути увагу на основні специфічні терміни, зокрема **hydrocarbon, crude oil, natural gas** та **fracking**.

Hydrocarbon (вуглеводень) є основним компонентом нафти та природного газу, що утворюється в результаті природних геохімічних процесів, що відбуваються під високим тиском і температурою в земній корі протягом мільйонів років. Вуглеводні є головними джерелами енергії у світі, і їх видобуток займає ключове місце в енергетичній галузі.

Одним з основних видів вуглеводнів є *crude oil* (сирі нафта), яка являє собою необроблену нафту, що видобувається з надр землі. Цей продукт є сумішшю різних вуглеводнів, що мають різні молекулярні маси та властивості,

і потребує подальшої переробки для отримання більш корисних продуктів, таких як бензин, дизельне паливо або мазут.

Natural gas (природний газ) є ще одним важливим енергетичним ресурсом, який складається переважно з метану (CH_4), а також містить менш значні кількості інших вуглеводнів, таких як етан, пропан та бутан. Природний газ часто видобувається разом із нафтою або може бути самостійно видобутий із спеціальних газових родовищ.

Fracking (гідравлічний розрив) є технологією видобутку нафти та газу, що полягає в використанні високого тиску для створення тріщин у гірських породах, що дозволяє видобувати вуглеводні з непроникних порід, таких як сланці. Однак, технологія має свої екологічні ризики, зокрема забруднення підземних вод та землетрусів малих масштабів, що потребує додаткових досліджень та контрольованого застосування [4, 11, 12, 22, 24].

Англomовну термінологію можна класифікувати за різними критеріями: за функціональним призначенням, за етапами нафтогазової діяльності, за типами технологій та за іншими ознаками.

У нафтогазовій галузі процеси розвідки, видобутку, транспортування, переробки та дистрибуції нафтопродуктів охоплюють безліч специфічних термінів, кожен з яких відображає ключові етапи нафтогазової діяльності. Розглянемо ці терміни детально, аналізуючи їх значення та застосування в контексті сучасної нафтогазової індустрії.

Терміни, пов'язані з технологіями:

Enhanced Oil Recovery (EOR) (методи підвищеного видобутку нафти) – технології, які використовуються для збільшення кількості нафти, що видобувається з родовищ, які вже знаходяться в експлуатації. Включає технології, як water flooding (затоплення водою) і gas injection (інжекція газу).

Water flooding (затоплення водою) – технологія, що використовує воду для підвищення тиску в родовищі та збільшення видобутку нафти.

Directional Drilling (направлене буріння) – метод буріння, за якого свердловини буряться не вертикально, а під певним кутом для досягнення важкодоступних родовищ або розширення зони впливу свердловини.

Horizontal drilling (горизонтальне буріння) – один із видів направленої буріння, що дозволяє досягти великих площ родовищ.

Hydraulic Fracturing (гідравлічне розривання) – технологія, що використовується для видобутку важкодоступних запасів нафти та газу шляхом розриву порід під високим тиском за допомогою рідини.

Fracking (гідравлічний розрив) – процес розтріскування гірських порід під високим тиском для забезпечення доступу до нафти або газу.

Термінологія нафтогазової індустрії забезпечує точне і ефективне управління усіма етапами виробництва та транспортування енергоресурсів. Важливість точного використання термінів проявляється не лише в наукових дослідженнях, а й у практичному застосуванні в глобальному бізнесі, де від комунікації між фахівцями залежить успіх великих міжнародних проектів. Наприклад, на етапі «**upstream**», де використовуються терміни як «**exploratory**» «**drilling**» і «**seismic survey**», точне розуміння процесів пошуку родовищ нафти та газу дозволяє забезпечити ефективну розвідку і видобуток. Технології, як **fracking** і **EOR**, є важливими для збільшення кількості видобутої нафти та газу, що дозволяє зберігати стабільність постачання енергоресурсів на світовому ринку.

Англійська термінологія нафтогазової галузі є складною та різноманітною, оскільки вона охоплює широке коло питань, що стосуються всіх етапів нафтогазового виробництва – від геологічних досліджень до транспортування та переробки енергоресурсів. Класифікація термінів, що використовуються в галузі, залежить від конкретного етапу виробничого процесу, застосовуваних технологій і типу вуглеводнів. Це дозволяє науковцям та інженерам точно визначати операції, методи та інструменти, які використовуються в кожному конкретному випадку, що критично важливо для забезпечення ефективного та безпечного ведення діяльності.

Знання та правильне використання англомовних термінів є основою для ефективної комунікації між фахівцями на міжнародному рівні. Це особливо важливо в умовах глобалізації нафтогазової індустрії, коли спеціалісти з різних країн і континентів взаємодіють у межах великих проектів, таких як міжнародні угоди, розвідка та видобуток нафти і газу в морських умовах, а також на переробних підприємствах. Точність термінології забезпечує не лише технічну та економічну ефективність, але й сприяє дотриманню екологічних стандартів і безпеки праці.

Отже, ефективне використання англомовної термінології нафтогазової галузі є ключовим елементом для досягнення високих стандартів у сфері геологічних досліджень, видобутку, транспортування та переробки енергоресурсів, а також для забезпечення безпеки та сталого розвитку галузі в цілому.

Висновки до розділу 1.

Аналіз лінгвістичних характеристик англомовних науково-технічних текстів нафтогазової сфери дозволяє визначити їх унікальність і практичну значущість. Основною особливістю є висока термінологічна насиченість, яка забезпечує точність передачі інформації та однозначність розуміння складних процесів, технологій і обладнання. Використання стандартизованих аббревіатур сприяє стислості викладу, ефективності комунікації та полегшує взаєморозуміння між фахівцями на міжнародному рівні. Чітка логічна структура текстів забезпечує послідовність і зручність їх аналізу, що полегшує використання цих матеріалів у професійній діяльності. Об'єктивність і безособовий стиль викладу акцентують увагу на фактичних даних, підкреслюючи науковість і нейтральність текстів. Додатково важливим аспектом є стандартизація, яка гарантує уніфікованість і безпеку виконання технологічних операцій у глобальному контексті. Таким чином, англомовні науково-технічні тексти нафтогазової сфери виступають ключовим інструментом для передачі знань і досвіду, сприяючи ефективності, безпеці та інноваціям у цій сфері.

РОЗДІЛ 2.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ НАФТОГАЗОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Застосування транскрипції та транслітерації при перекладі нафтогазових термінів

Переклад термінів нафтогазової галузі є важливою складовою комунікації в міжнародному середовищі, де точність та однозначність є критично важливими для ефективного функціонування підприємств. У цьому контексті важливими аспектами є процеси транскрипції та транслітерації. Обидва процеси мають своє місце в перекладі термінів, однак їх застосування залежить від конкретного контексту, мети перекладу, а також від специфіки самої термінології.

Транскрипція як метод трансформації звуків з однієї мови в іншу має свої особливості, особливо коли йдеться про технічну, наукову чи професійну термінологію в таких галузях, як нафтогазова промисловість. Транскрипція дозволяє передати фонетичні властивості термінів так, щоб вони були доступні для розуміння носіями іншої мови, водночас зберігаючи основну звукову форму оригіналу. Вона застосовується, коли потрібно зберегти звучання слова без прив'язки до граматичних чи морфологічних норм мови перекладу. Розглянемо детальніше значення і приклади використання транскрипції на основі термінів, що застосовуються в нафтогазовій галузі.

Транскрипція відіграє важливу роль у переведенні термінів, які містять специфічні фонемі, що можуть бути важкими для відтворення в новій мові. Прикладом може служити термін «fracturing», який може бути транскрибований як «фрактурування». Це дозволяє фахівцям точно передати звучання терміна, що є критично важливим для навчання та обміну знаннями.

Правильна транскрипція дозволяє не тільки спростити сприйняття терміна, але й зменшити ризик помилок при його використанні у професійній

діяльності. Транскрипція також часто використовується в навчальних матеріалах, де фахівці повинні ознайомлюватися з новими термінами. Завдяки транскрипції, нові терміни стають легшими для вимови та сприйняття. Це особливо важливо в умовах швидкого розвитку технологій, коли нові терміни з'являються на регулярній основі. Наприклад, у сучасній нафтогазовій індустрії з'являються терміни, пов'язані з новими методами видобутку, такими як «unconventional resources» (нетрадиційні ресурси), які можуть бути важкими для вимови без правильної транскрипції.

Крім того, транскрипція може використовуватися для адаптації термінів, що виникають у процесі досліджень та впровадження нових технологій. Наприклад, термін «Enhanced Oil Recovery» (підвищена нафтовіддача) може бути транскрибований як «Енхансд Ойл Рековері», що дозволяє зберегти звукові елементи оригіналу, одночасно адаптуючи його до української мови.

Тож детально проаналізуємо приклади термінів та їх транскрипцію у нафтогазовій та геофізичній галузях, з акцентом на те, як транскрипція впливає на точність та ефективність комунікації.

Термін «reservoir» в нафтогазовій галузі позначає природне або штучне сховище для нафти, газу або води. Цей термін є основним при описі родовищ і місць зберігання вуглеводнів. Транскрипція «reservoir» як «резервуар» зберігає основні звукові елементи оригіналу, роблячи його легким для вимови в українській мові. Це важливо для забезпечення правильного сприйняття терміна, особливо в технічних розмовах між фахівцями. У нафтогазовій галузі, де терміни часто використовуються в глобальному контексті, правильна вимова термінів є ключовою для уникнення непорозумінь, особливо на міжнародних конференціях або при розробці нових проектів. Транскрипція гарантує, що термін буде правильно сприйнятий і не буде плутатися з іншими словами в процесі комунікації, що важливо для безпеки та точності при плануванні і проведенні технічних операцій.

Термін «seismic» стосується сейсмічних досліджень, які є основою для геофізичних вивчень і розвідки нафти та газу. Транскрипція «seismic» як

«сейсмічний» дозволяє зберегти точне значення терміна, що є критично важливим для наукових досліджень у галузі геофізики. Це забезпечує точне розуміння терміну у фаховому середовищі. У наукових дослідженнях та експериментах, де точність критична, правильне використання терміна «сейсмічний» дозволяє уникнути можливих неточностей при передачі результатів і висновків. Сейсмічні дослідження займають важливу роль у пошуку родовищ, тому точність термінів визначає ефективність цих досліджень. Завдяки правильній транскрипції, фахівці з різних країн, які використовують українську мову, можуть чітко зрозуміти концепції сейсмічних методів і їх застосування в дослідженнях [24].

Термін «exploration» стосується процесу пошуку та дослідження нових родовищ нафти та газу, що є основним етапом у видобутку вуглеводнів. Транскрипція терміна «exploration» як «експлорація» дозволяє зберегти наукову і технічну сутність терміна, що важливо для фахівців, які працюють в галузі геології та геофізики. Завдяки цьому зберігається точність в обговоренні методів пошуку нових родовищ. Правильна транскрипція сприяє точності в наукових публікаціях, що мають міжнародне значення, забезпечуючи однакове розуміння терміна у різних мовних середовищах. Оскільки термін використовується в контексті міжнародних наукових і технічних досліджень, його правильна транскрипція допомагає уникнути двозначності під час наукових обговорень, що підвищує ефективність співпраці між дослідниками [24].

Термін «casing» в нафтогазовій галузі позначає захисні труби, які використовуються при бурінні для стабілізації стінок свердловини та запобігання її обрушенню. Транскрипція терміна «casing» як «кейдж» є важливою для забезпечення однозначного розуміння і застосування цього терміна в процесі буріння. Кожен фахівець, який використовує цей термін, має чітке розуміння його функції. Використання правильного терміна дозволяє уникнути помилок, пов'язаних з вибором невірного типу або розміру труб, що критично важливо для безпеки бурових робіт. Транскрипція «кейдж» дозволяє

використовувати термін у міжнародному контексті, де фахівці можуть легко адаптувати його до своїх потреб, зберігаючи точність у вимові та використанні.

Термін «petrophysics» вказує на науку, що вивчає фізичні властивості порід, зокрема пористість, проникність та інші характеристики, які впливають на видобуток нафти і газу.

Транскрипція «petrophysics» як «петрофізика» дозволяє точно передати суть науки, яка є важливою для розуміння механізмів видобутку і транспортування вуглеводнів. Точна транскрипція забезпечує безперервність наукових досліджень і підтримку спільного розуміння між фахівцями з різних країн, які вивчають властивості порід і їхній вплив на видобуток. Для студентів і молодих фахівців правильна транскрипція терміна допомагає забезпечити коректне сприйняття дисципліни, що є важливим для їхнього професійного розвитку.

Усі наведені приклади демонструють, як транскрипція термінів надає можливість точного і ефективного використання технічної лексики в галузях, де точність і однозначність є критично важливими. Це сприяє полегшенню комунікації між фахівцями, підвищує ефективність наукових досліджень і технічних операцій, а також допомагає уникнути можливих помилок у сприйнятті і застосуванні термінів.

Транслітерація, у свою чергу, є процесом перенесення букв з однієї абетки в іншу. У цьому випадку важливо зберегти графічну структуру слова, що дає змогу зберегти ідентичність терміна в новій мові. Наприклад, англійське слово «pipeline» буде транслітеровано як «пайплайн». Транслітерація є доцільною для термінів, які не мають усталеного відповідника в мові перекладу або для нових термінів, що виникають у процесі технологічного розвитку. Іншими прикладами транслітерації можуть бути: «**fracking**» – «фракінг» – це слово часто вживається в нафтогазовій індустрії для опису методу гідравлічного розриву пласта. Термін «**wellhead**» – «велхед», що

позначає верхню частину свердловини, і його транслітерація допомагає зберегти зв'язок з оригіналом.

Транслітерація зазвичай використовується для термінів, які не мають усталених відповідників у мові перекладу. Наприклад, англійське слово «drilling» може бути транслітеровано як «дрilling». Це дозволяє зберегти оригінальну графічну структуру терміна, що робить його впізнаваним для фахівців у галузі. Транслітерація дозволяє не тільки зберегти візуальну ідентичність терміна, але й забезпечити його легкість у запам'ятовуванні, що є важливим для фахівців, які часто стикаються з новими термінами.

Транслітерація також корисна для термінів, що з'являються у процесі розвитку нових технологій. У таких випадках фахівці можуть використовувати транслітерацію, щоб уникнути плутанини і непорозумінь. Наприклад, термін «smart drilling» може бути транслітерований як «смарт дрilling», що робить його зрозумілим у контексті нових технологій. Це також сприяє створенню спільної термінології серед міжнародних партнерів, що є критично важливим для успішної співпраці в галузі.

Транслітерація також має важливе значення для адаптації термінів, пов'язаних із новими технологіями, такими як «digital oilfield» (цифрове нафтове поле), що може бути транслітеровано як «діджитал ойлфілд». Це сприяє розширенню термінології, адаптованої до сучасних умов.

Розглянемо та детально проаналізуємо приклади транслітерації термінів у контексті нафтогазової галузі та інших технічних сфер.

Термін «gasoline» позначає пальне, яке використовується в двигунах внутрішнього згоряння. У більшості країн світу, це основне паливо для легкових автомобілів. Транслітерація терміна «gasoline» як «гасолін» дозволяє зберегти його фонетичну та графічну структуру, що робить термін більш впізнаваним і зрозумілим. Це допомагає фахівцям швидше асоціювати цей термін з його значенням, не потребуючи додаткових пояснень. Оскільки термін «gasoline» є міжнародним, а його вживання не обмежується лише нафтогазовою галуззю, збереження його звукової форми в українському

контексті дозволяє швидко впізнати термін у міжнародних документах, обговореннях або на конференціях. В обміні інформацією між міжнародними командами, де можуть бути присутні фахівці з різних країн, транслітерація допомагає зберегти спільне розуміння терміна без додаткових уточнень або перекладів. Це є важливим для забезпечення ефективної комунікації в галузі енергетики [22, 27].

Термін «hydrocarbon» означає органічні сполуки, що складаються лише з водню та вуглецю, і є основними компонентами нафти та природного газу. Транслітерація «hydrocarbon» як «гідрокарбон» допомагає зберегти звукову і графічну схожість оригіналу. Завдяки цьому, український варіант терміна чітко відображає його міжнародне використання, що особливо важливо в нафтогазовій галузі. Для фахівців, які працюють із нафтогазовими продуктами та вивчають вуглеводні, точне використання цього терміна є важливим для визначення хімічних властивостей і процесів, пов'язаних з видобутком нафти і газу. Транслітерація забезпечує точність у наукових публікаціях і технічних обговореннях. Термін «гідрокарбон» має сильну зв'язок з міжнародною термінологією і використовується в різних мовах без значних змін, що підвищує його зрозумілість у контексті глобальних досліджень і проектів.

Термін «basin» в геології позначає велику область, де зібрані осадові породи, що можуть бути потенційними резервуарами для нафти і газу. Транслітерація терміна «basin» як «басейн» надає йому значення, яке легко співвідноситься з його звичним українським значенням як «низина» або «поглиблення». Це полегшує розуміння терміна, особливо для людей, що не мають спеціальної підготовки в геології. Для геологів та фахівців з видобутку нафти, правильне використання терміна «басейн» дозволяє точно описати географічні та геологічні структури, що важливо при дослідженнях родовищ нафти і газу. Транслітерація допомагає уникнути плутанини з іншими термінами, які можуть бути схожими за звучанням, але мати інше значення в науковому контексті.

Термін «compressibility» означає здатність матеріалу до зменшення об'єму під дією зовнішнього тиску. Цей термін є важливим в аналізі фізичних властивостей порід у нафтогазовій індустрії, а також при моделюванні поведінки матеріалів під різними умовами. Транслітерація «compressibility» як «компремісібіліті» дозволяє зберегти точність терміна, який використовується в технічних та наукових розрахунках. Це особливо важливо в інженерних обчисленнях, пов'язаних з видобутком ресурсів. Термін «компремісібіліті» допомагає зберігати наукову точність і уникати двозначності при технічних дискусіях або публікаціях. У складних розрахунках і моделях важливо, щоб терміни були чіткими та однозначними.

Цей термін також має міжнародне значення, і його правильне використання дозволяє зберегти зрозумілість і точність в глобальних проектах.

Термін «logistics» вказує на планування, управління і координацію ресурсів, матеріалів та робочої сили для забезпечення ефективності проектів, зокрема в нафтогазовій індустрії.

Транслітерація «logistics» як «логістика» зберігає його візуальну та звукову форму, що дозволяє легко асоціювати цей термін з управлінськими процесами. Це важливо для ефективного управління проектами, де логістика грає вирішальну роль у доставці обладнання та ресурсів. В нафтогазових проектах, де є потреба в доставці матеріалів на віддалені бурові платформи або у важкодоступні райони, точне розуміння та використання терміну «логістика» є критично важливим для успіху. Термін «логістика» є міжнародно визнаним, що дозволяє без труднощів використовувати його в міжнародних обговореннях та угодах між компаніями.

Усі приклади транслітерації демонструють, як важливо зберігати точність і візуальну схожість термінів для полегшення міжнародної комунікації та наукових обговорень. Транслітерація є ефективним інструментом для забезпечення зрозумілості термінів, особливо коли йдеться

про складні технічні поняття в галузях, таких як нафтогазова індустрія, геологія та інженерія.

У нафтогазовій галузі, де точність термінів є життєво важливою, правильне використання транскрипції та транслітерації може забезпечити адекватне сприйняття і розуміння термінів. Помилкова транслітерація або транскрипція можуть призвести до непорозумінь, що в свою чергу може вплинути на процеси, пов'язані з видобутком, транспортуванням та переробкою нафти і газу. Наприклад, у сфері буріння та видобутку нафти терміни, пов'язані з технологіями, такими як «horizontal drilling» (горизонтальне буріння), можуть бути неправильно витлумачені через невірну транскрипцію, що може призвести до серйозних наслідків у практичному застосуванні.

Хоча транскрипція та транслітерація є корисними інструментами, їхнє застосування може викликати ряд труднощів. Однією з основних проблем є відсутність чітких правил щодо транслітерації та транскрипції термінів. Це може призвести до неоднозначності і непорозумінь у фахівців. Наприклад, відсутність єдиної системи транскрипції може створити проблеми при перекладі терміна «well completion» (завершення свердловини), який може бути сприйнятий по-різному в залежності від контексту.

Крім того, різні країни та регіони можуть мати свої власні системи транскрипції та транслітерації, що ще більше ускладнює питання. Наприклад, терміни можуть транслітеруватися по-різному в Україні або інших країнах, що використовують кирилицю. Це може викликати плутанину при роботі в міжнародних проектах, де важливо забезпечити однозначність термінів. Різноманітність у системах транскрипції та транслітерації може призвести до зменшення ефективності комунікації між фахівцями, що в свою чергу може негативно вплинути на результати проектів.

Використання транскрипції та транслітерації в перекладі нафтогазових термінів є важливим інструментом для забезпечення точності та однозначності в комунікації між фахівцями. Правильне застосування цих процесів допомагає

уникнути непорозуміння і забезпечує ефективність у професійній діяльності. У світі, де нові терміни та технології з'являються на регулярній основі, важливо мати чіткі правила та системи для їх адаптації, щоб підтримувати високий рівень професіоналізму та комунікації в галузі.

2.2. Калькування у перекладі нафтогазової термінології

Калькування є важливим методом перекладу, що полягає в буквальному перенесенні значення оригінального терміна через переклад його складових частин. У нафтогазовій індустрії, де термінологія є специфічною і часто технічно складною, калькування може бути ефективним способом створення нових термінів або адаптації вже існуючих. Цей метод дозволяє зберегти значення оригінальних термінів, водночас забезпечуючи їхню зрозумілість для носіїв мови перекладу.

Калькування є важливим методом в перекладі технічних термінів, зокрема у нафтогазовій галузі. Це підхід, який дає змогу зберегти значення термінів, уніфікувати термінологію та адаптувати її до специфіки мови перекладу. Дослідження науковців підкреслюють значущість калькування в контексті точності і ефективності комунікації.

Калькування дозволяє зберегти первісне значення терміна, що є критично важливим у технічній комунікації, де навіть незначні зміни у значенні можуть призвести до серйозних помилок.

Калькування дозволяє не лише зберегти значення терміна, але й унікальні нюанси, пов'язані з його використанням у конкретному контексті. Наприклад, терміни, що описують конкретні технології чи процеси, можуть мати специфічні значення, які важливо відтворити в перекладі.

Калькування допомагає створювати однозначні терміни, що полегшує їх використання в документації, навчальних матеріалах та професійних комунікаціях.

Це важливо не лише для фахівців, які працюють в галузі, але й для нових працівників, які потребують навчання та адаптації. Стандартизовані терміни, які формуються через калькування, забезпечують основу для створення навчальних матеріалів та технічних звітів, що спрощує процес передачі знань між фахівцями.

Калькування дозволяє адаптувати терміни до особливостей української мови, зберігаючи їхнє значення та роблячи їх зрозумілишими для носіїв мови.

Калькування є одним із найбільш поширених методів перекладу термінів, особливо в технічній та науковій сферах, таких як нафтогазова індустрія. Цей метод дозволяє створювати нові терміни, зберігаючи їхнє значення, структуру та звукову форму, що робить його надзвичайно корисним у процесах адаптації термінології до нових мовних контекстів. Калькування може бути поділено на два основних типи: лексичне калькування та семантичне калькування.

Лексичне калькування полягає в буквальному перекладі складових частин терміна, збереженні його оригінальної структури та змісту. Цей тип калькування є найбільш вживаним у нафтогазовій термінології, оскільки він дозволяє зберегти точність та однозначність терміна, що є критично важливим для комунікації між фахівцями.

Розглянемо та проаналізуємо низку прикладів лексичного калькування. Термін «upstream» («верхній потік») є ключовим у нафтогазовій індустрії та позначає ранні стадії виробничого процесу, що охоплюють пошук, розвідку та видобуток природних ресурсів. Лексичне калькування цього терміна сприяє точному відтворенню структури поняття, що дозволяє фахівцям адекватно інтерпретувати його значення в контексті української мови.

Процес «upstream» охоплює різні етапи, зокрема геологорозвідку, буріння свердловин та облаштування видобувних потужностей. Використання кальки «верхній потік» відображає напрямок руху сировини від місця видобутку до переробних підприємств, підкреслюючи початкову фазу виробничого циклу. Така лексична адаптація дозволяє зберегти логіку

термінології англomовного оригіналу та забезпечити узгодженість терміносистеми.

Варто зазначити, що термін «upstream» часто застосовується у зв'язці з поняттями «midstream» («середній потік») і «downstream» («нижній потік»), які описують етапи транспортування, переробки та збуту продукції. Лексичне калькування дозволяє зберегти чітку ієрархію та безперервність технологічного процесу, що є критично важливим для комунікації між фахівцями різних галузей нафтогазового сектору.

Таким чином, калькування терміна «upstream» сприяє адаптації англomовної термінології, зберігаючи її семантичну структуру та забезпечуючи однозначність у фаховому дискурсі.

«Downstream» (нижній потік) є прикладом лексичного калькування, коли складові частини іншомовного терміна перекладаються буквально, зберігаючи логіку та структуру оригіналу. У нафтогазовій галузі цей термін охоплює заключні етапи виробничо-технологічного циклу, пов'язані з транспортуванням, переробкою та збутом нафтопродуктів. Калька «нижній потік» відображає просторово-технологічну логіку процесу, де видобута сировина (нафта або газ) проходить етапи переробки та доходить до кінцевого споживача. Лексема «нижній» підкреслює стадію, що завершує виробничий ланцюг, а «потік» відображає безперервність процесу транспортування або руху продукції. Калька точно передає значення оригіналу, зберігаючи внутрішню структуру терміна «downstream» (де «down» – «нижній» та «stream» – «потік»). У нафтогазовій термінології важливо, щоб терміни відповідали усталеній практиці перекладу, оскільки будь-яке викривлення або неточність може спричинити помилки в технічній документації. Термін «нижній потік» чітко корелює з термінами «upstream» («верхній потік»), який позначає етап видобутку сировини, та «midstream» («середній потік»), що описує процес транспортування від місця видобутку до переробних заводів. Така термінологічна система дозволяє систематизувати виробничий процес і забезпечує послідовність в інженерних та управлінських документах. Калька

«нижній потік» спрощує комунікацію між фахівцями різних країн, дозволяючи їм користуватися термінологією, зрозумілою для обох сторін. Вона зменшує ймовірність плутанини під час спільних проектів та сприяє уніфікації галузевої мови. Калькування терміна «downstream» є прикладом того, як запозичення з англійської мови легко адаптуються до української лексичної системи. Такий підхід забезпечує прозорість і зрозумілість терміна

Калька «нижній потік» є вдалою адаптацією англomовного терміна, яка зберігає логічну структуру та відображає сутність виробничих процесів у нафтогазовій галузі. Така методика перекладу сприяє стандартизації термінології, підвищує точність комунікації та є важливим кроком до гармонізації української професійної мови з міжнародною [27, 28, 42].

Термін «oilfield» у нафтогазовій галузі позначає ділянку землі, де містяться нафтові поклади, і на якій здійснюється видобуток нафти. Цей термін складається з двох складових: «oil» – нафта і «field» – поле або площа. У процесі перекладу українською мовою за допомогою лексичного калькування термін «oilfield» перекладається як «нафтова площа». Це буквальний переклад, що зберігає оригінальну структуру та основне значення кожної частини терміна: «нафтова» відповідає частині «oil», а «площа» – частині «field».

Однак цей переклад не завжди є найбільш точним у нафтогазовій термінології, оскільки в українській мові термін «нафтова площа» не є таким поширеним і може створювати певну неоднозначність. Більш усталеним і точним є термін «нафтове родовище», який вживається для позначення великої геологічної формації, де знаходяться нафтові поклади і ведеться видобуток. «Родовище» є терміном, що використовують геологи та спеціалісти з видобутку, і він чітко передає значення великої ділянки землі, де нафта знаходиться у значних кількостях.

Термін «нафтова площа» можна застосовувати в контекстах, де йдеться про конкретну ділянку землі, де ведуться розвідка або видобуток, проте він менш чітко передає геологічне значення і більше підходить для опису

адміністративних чи земельних одиниць. Наприклад, «нафтова площа» може означати певну ділянку, на якій ще не ведеться видобуток, але вона є потенційно перспективною для розвідки.

Отже, хоча «нафтова площа» є правильним калькованим перекладом терміна «oilfield», цей переклад не зовсім відповідає усталеній термінології в нафтогазовій сфері. Для досягнення найбільшої точності та відповідності професійним стандартам у галузі доцільно використовувати «нафтове родовище». Це забезпечить точне сприйняття терміна фахівцями та дозволить уникнути плутанини, що може виникнути при використанні менш усталеного варіанту.

Термін «wellbore» в нафтогазовій галузі відноситься до свердловинного отвору, який є результатом буріння в процесі видобутку нафти, газу або проведення геологічних досліджень. Слово складається з двох частин: «well» – свердловина, і «bore» – отвір або канал. У процесі перекладу цього терміна українською мовою через лексичне калькування виникає варіант «свердловинний отвір».

«Свердловинний отвір» є прямим калькованим перекладом, що зберігає лексичну структуру оригіналу. Тут кожен компонент терміна має чітке значення: «свердловинний» вказує на приналежність до свердловини, а «отвір» позначає канал чи порожнину, що утворюється в результаті буріння. Це дозволяє точно передати технічне значення терміна та зробити його зрозумілим для фахівців, які працюють у галузі.

У процесах буріння і видобутку нафти та газу знання про «wellbore» є надзвичайно важливим. Свердловинний отвір визначає маршрути, через які потім здійснюється видобуток ресурсу, а також є критично важливим для забезпечення безпеки при бурінні. Тому точність в перекладі і розуміння цього терміна є важливими для ефективної роботи в нафтогазовій сфері.

Збереження в перекладі значення оригіналу, а не просто форми, є важливим у випадках, коли терміни мають конкретні технічні або процесуальні аспекти. В даному випадку лексичне калькування допомагає

фахівцям точно відтворити процеси буріння і розуміти, які етапи є необхідними для забезпечення належної роботи свердловини.

Таким чином, калька «свердловинний отвір» є не тільки точним, але й необхідним для збереження ясності в описі технологічних процесів. Це дозволяє забезпечити точність у комунікації між технічними спеціалістами, а також уникнути можливих непорозумінь при обговоренні специфічних технічних аспектів.

Термін «fracking», який є скороченням від «hydraulic fracturing», описує технологію, що використовується в нафтогазовій промисловості для видобутку нафти і газу з глибинних резервуарів, шляхом створення тріщин у породах під високим тиском води, хімікатів і піску. Цей термін активно використовується у всьому світі, і його кальковане значення «гідравлічне розривання» дозволяє передати особливості технологій, зберігаючи точність і зрозумілість терміна для фахівців.

«Гідравлічне розривання» є лексичним калькуванням, в якому кожен компонент терміна відповідає за передачу конкретного значення. Перша частина терміна – «гідравлічне» – походить від слова «гідравліка», що означає використання рідини для передачі енергії. Це вказує на основний принцип технології, яка базується на використанні рідини (в основному води), що під тиском вводиться в свердловину для створення тріщин у порід. Друга частина – «розривання» – є вказівкою на процес створення тріщин або розривів у геологічних шарах, що дає змогу видобувати ресурси з важкодоступних покладів.

Цей тип калькування є дуже корисним, оскільки він не лише передає технічне значення оригінального терміна, а й робить його доступним і зрозумілим для аудиторії, яка може не бути знайома з англійським словом «fracking» або його контекстом. Калька «гідравлічне розривання» є логічною і інтуїтивно зрозумілою для фахівців і надає чітке уявлення про технологічний процес.

Однак, важливим аспектом лексичного калькування в цьому випадку є те, що термін «fracking» у повсякденному вжитку часто набуває додаткових, навіть політичних конотацій через екологічні питання, пов'язані з цією технологією. Тому використання кальки «гідравлічне розривання» не тільки дає точне розуміння технічної суті процесу, а й може допомогти уникнути непорозумінь, пов'язаних із сприйняттям оригінального терміна в англійській мові [27, 28].

Таке калькування сприяє точності в передачі значення, що особливо важливо в нафтогазовій галузі, де навіть найменші зміни у термінах можуть мати великі наслідки для розуміння технологічних процесів. Збереження чіткості і ясності при перекладі дозволяє фахівцям ефективно комунікувати та працювати з цими технологіями.

Лексичне калькування терміна «petrochemical» – «нафтохімічний» є прикладом точного та логічного процесу перекладу, який забезпечує збереження значення та структури терміна, переносячи його на українську мову без втрати семантики. У цьому випадку калька сприяє не лише точності перекладу, але й ефективній комунікації у нафтогазовій та хімічній галузях, що має велике значення для професіоналів.

Термін «petrochemical» складається з двох основних компонентів: «petro» – частина, що походить від грецького слова «petra» (камінь) і латинського «petroleum» (нафта). Це вказує на нафтогазові ресурси як основну сировину для хімічної переробки. «Chemical» – частина, що означає «хімічний» і має пряме походження від слова «chemistry» (хімія), що вказує на сферу застосування терміна – хімічну промисловість. Українська калька «нафтохімічний» точно зберігає цю структуру, де: «нафта» відповідає англійському «petro» і чітко вказує на сировину. «Хімічний» є прямим перекладом «chemical», що вказує на галузь, до якої належать продукти та процеси. Калька «нафтохімічний» повністю передає зміст оригінального терміна. Вона вказує на технології та процеси, що пов'язані з виробництвом хімічних продуктів на основі нафти чи природного газу, таких як пластмаси,

добрива, синтетичні волокна та інші матеріали. Це підкреслює важливість точності в перекладі термінів, особливо в технічних і наукових текстах, де неправильно зрозуміле значення може призвести до помилок у виробничих процесах. Компоненти терміна «нафтохімічний» чітко вказують на зв'язок між нафтовими ресурсами та хімічним виробництвом. Така структура робить термін інтуїтивно зрозумілим навіть для тих, хто не має глибоких знань англійської мови. Відсутність адаптацій або додаткових пояснень у перекладі забезпечує простоту використання терміна в професійному середовищі, особливо для тих, хто працює в нафтохімічній галузі. Калька «нафтохімічний» є частиною більшої системи термінів, що стосуються нафтохімічної промисловості: «petrochemistry» – «нафтохімія»; «petrochemical industry» – «нафтохімічна промисловість»; «petrochemical plant» – «нафтохімічний завод». Це сприяє гармонізації термінології в нафтогазовій та хімічній промисловості, що особливо важливо для міжнародної комунікації та співпраці.

Термін «нафтохімічний» широко використовується в нафтогазовій промисловості, екології, матеріалознавстві та інших суміжних галузях. Він має чітке та широке застосування, що забезпечує ефективну комунікацію між фахівцями.

Використання калькованого терміна забезпечує послідовність і точність у технічних документах і дозволяє зменшити ризик непорозумінь, які можуть виникнути при використанні неадаптованих або неприязно сприйнятих термінів.

Калька дозволяє створити короткий і точний термін, який замінює довгі описові конструкції. Буквальний переклад зберігає точне значення терміна, що має велике значення в науково-технічних контекстах, де недосконалий переклад може призвести до неправильного трактування технології або процесу.

Кальковані терміни, такі як «нафтохімічний», є зрозумілими та легко впізнаваними для фахівців, що полегшує міжнародну співпрацю та обмін інформацією.

Калька «нафтохімічний» є вдалою адаптацією терміна «petrochemical», оскільки вона точно передає його зміст і структуру. Така методика перекладу є важливою для стандартизації термінології в нафтогазовій та хімічній промисловості, сприяючи точності науково-технічних текстів і ефективній комунікації між фахівцями з різних країн [22].

Лексичне калькування – це метод перекладу, при якому кожен елемент терміна перекладається окремо, зберігаючи його структурну та семантичну цілісність. Це дозволяє забезпечити точний і зрозумілий переклад, який, однак, може бути адаптований до мовних норм цільової мови. Калькування терміна «gas processing» у вигляді «обробка газу» є класичним прикладом цього методу, оскільки передає зміст оригінального терміна без втрати точності. Термін «gas processing» складається з двох основних компонентів: «gas» – означає природний газ або інші газоподібні речовини, що використовуються в промисловості. В українській мові цей компонент перекладається як «газ», що є відповідним аналогом терміна в цільовій мові. «Processing» – позначає процес переробки чи обробки матеріалів для досягнення певного результату. В українському контексті цей термін передається через слово «обробка», що вказує на маніпуляцію з матеріалом для досягнення бажаного результату. Український термін «обробка газу» є точною калькою, де: «обробка» відповідає англійському «processing», зберігаючи ідею переробки чи обробки «газу» є граматичним варіантом слова «gas», що відповідає значенню природного газу в цьому контексті.

Калька зберігає точне значення оригінального терміна «gas processing». Вона чітко передає сенс процесу обробки або переробки газу, який може включати очищення, розділення, подрібнення або інші технологічні операції, що застосовуються до газових сумішей в різних промислових умовах. Термін «обробка газу» є широким і зрозумілим для фахівців нафтогазової та хімічної

галузей, а також легко розуміється в інших технічних контекстах. Компоненти кальки «обробка газу» логічно співвідносяться з поняттям, яке описується в англійському терміні «gas processing». Як «gas» так і «processing» мають чітке, однозначне значення, що дозволяє інтуїтивно зрозуміти зміст терміна навіть нефахівцям. «Обробка газу» описує процес, при якому газ піддається певним змінам або очищенню, що є зрозумілим і доступним для більшості людей, навіть якщо вони не мають спеціальної освіти в галузі.

Термін «обробка газу» є частиною термінологічної системи, яка використовує аналогічні конструкції для інших ресурсів: «oil processing» – «обробка нафти»; «water processing» – «обробка води»; «waste processing» – «обробка відходів». Ця універсальність у термінології дозволяє створювати узгоджені термінологічні ланцюги для різних процесів, що включають обробку різних ресурсів, і тим самим забезпечує системність в межах відповідної галузі.

Термін «обробка газу» широко використовується в нафтогазовій промисловості, де він позначає всі процеси, що включають очищення та переробку природного газу перед його транспортуванням чи використанням. Технічній документації та нормативних актах, де цей термін є частиною інженерних та технічних стандартів для опису процесів, що відбуваються на газових установках. Екології та управлінні природними ресурсами, де термін вказує на важливість очищення газів для забезпечення мінімізації забруднення.

Термін «обробка газу» є коротким і точно відображає сутність процесу без необхідності додаткових пояснень, що робить його зручним для використання в наукових, технічних та виробничих текстах. Завдяки калькуванню термін «обробка газу» можна використовувати в різних контекстах без втрати змісту. Це дозволяє інтегрувати термін у різні галузі, що мають справу з ресурсами, що потребують обробки. Калькування дозволяє зберігати спільну термінологічну основу для різних мов, що полегшує співпрацю між міжнародними фахівцями та організаціями.

У процесі калькування враховуються лексичні та граматичні норми української мови. Наприклад, використання «газу» у родовому відмінку є граматично правильним і відповідає українській мові, що дозволяє створити термін, який є не лише семантично точним, а й граматично коректним.

Калька «обробка газу» є класичним прикладом лексичного калькування, яке зберігає точність та зміст оригінального терміна «gas processing». Цей метод перекладу забезпечує чітке, однозначне розуміння процесу переробки газу в нафтогазовій сфері і сприяє створенню термінологічної єдності. Завдяки лексичному калькуванню термін має просту і зрозумілу структуру, що робить його функціональним у різних контекстах і надає можливість забезпечити комунікацію між фахівцями на міжнародному рівні [22, 27].

Лексичне калькування терміна «gas field» – «газове родовище» є прикладом успішного переносу терміна з однієї мови на іншу, при якому зберігається його семантичне та структурне значення. Такий метод перекладу дозволяє точно передати значення оригіналу, зберігаючи його термінологічну точність і зрозумілість у наукових, технічних і професійних контекстах. Детальний аналіз цього калькування можна розглянути в кількох аспектах.

Термін «gas field» складається з двох частин: «gas» – англійське слово, яке означає газоподібну речовину, зокрема природний газ, «field» – у геологічному контексті це слово позначає родовище або місце, де зосереджуються корисні копалини. Український відповідник «газове родовище» є точною калькою: «газове» – прямий переклад «gas», який вказує на сировину, тобто природний газ. «Родовище» – слово, яке точно відображає значення «field» в геології, позначаючи місце, де зберігаються запаси корисних копалин. Калька «газове родовище» точно зберігає зміст оригінального терміна. Вона чітко вказує на геологічну структуру, де скупчується природний газ, який підлягає подальшій розробці та видобутку.

Така точність у передачі змісту є важливою для галузей, таких як геологія, нафтогазова промисловість та природокористування, де важливою є точність і правильне розуміння термінів.

Оскільки обидва компоненти кальки «газове» та «родовище» мають прозоре значення, термін є інтуїтивно зрозумілим навіть для тих, хто не є фахівцем у даній галузі.

Це дозволяє уникнути двозначності або непорозумінь, оскільки термін однозначно описує місце, де зосереджуються газові ресурси, і де вони можуть бути видобуті для промислової переробки. Калька «газове родовище» є частиною ширшої системи термінів, що описують родовища інших корисних копалин: «oil field» – «нафтове родовище»; «coal field» – «вугільне родовище»; «mineral field» – «рудне родовище». Це утворює узгоджену термінологічну систему, де всі терміни мають однакову структуру і легко інтегруються в професійну мову, забезпечуючи гармонійність та зрозумілість у галузевих документах і комунікаціях.

Термін «газове родовище» активно використовується в різних сферах, таких як: геологорозвідка та видобуток природних ресурсів, інженерні проекти в нафто- і газовидобувних компаніях, економічне планування та оцінка потенціалу енергетичного сектора.

Завдяки лексичному калькуванню цей термін легко інтегрується в міжнародну термінологічну базу, що сприяє узгодженості технічної документації, а також ефективній комунікації між фахівцями з різних країн.

Термін є точним, коротким і відображає зміст без необхідності додаткових пояснень або адаптацій. Такий переклад можна використовувати у різних контекстах, включаючи академічний, виробничий та економічний.

Лексичне калькування сприяє гармонії термінології між різними мовами, що полегшує співпрацю між фахівцями різних країн, зокрема в нафтогазовій та геологічній галузях.

В процесі калькування враховуються лексичні та граматичні норми української мови, зокрема узгодження прикметника «газове» з іменником «родовище» за родом, числом і відмінком, що забезпечує правильність формування складних термінів.

Врахування цих мовних норм дозволяє створити зручний та граматично правильний термін.

Калька «газове родовище» є успішним прикладом лексичного калькування, яке не лише зберігає зміст і точність оригінального терміна «gas field», але й полегшує міжмовну комунікацію у наукових і технічних колах. Такий підхід сприяє розвитку єдиної термінології, яка є важливою для чіткої та ефективної комунікації в галузях геології, нафтогазової промисловості та природокористування [28, 39].

Семантичне калькування – це метод перекладу, при якому передається значення терміна, але не зберігається його графічна або фонетична структура. Це означає, що замість буквального перекладу компонентів терміна, перекладач фокусується на інтерпретації змісту з урахуванням контексту. На відміну від лексичного калькування, яке зазвичай є дослівним перекладом, семантичне калькування більш гнучке і адаптоване до мовних та культурних особливостей цільової мови.

Семантичне калькування акцентує увагу на передачі сенсу терміна. При цьому переклад повинен бути зрозумілим і коректним у контексті цільової мови, навіть якщо структура терміна змінюється. У випадках, коли буквальний переклад терміна може призвести до нерозуміння чи до створення термінів, що не мають сенсу в цільовій мові, семантичне калькування дозволяє змінити структуру терміна, не втрачаючи його основного змісту.

Семантичне калькування дозволяє уникати двозначностей або термінологічних помилок, які можуть виникнути при застосуванні прямого калькування. Воно дає можливість адаптувати терміни під специфіку галузі та культурні контексти. Значення терміна часто передається через опис або узагальнення, що залежить від галузі застосування та особливостей цієї сфери знань.

У технічних галузях, таких як нафтогазова промисловість, точність термінології має критичне значення. Однак іноді буквальний переклад терміна може бути некоректним або викликати плутанину через відсутність

відповідного аналогу в мові перекладу. Семантичне калькування є корисним у таких ситуаціях, коли: прямий переклад терміна може призвести до непорозумінь або виникнення небажаних конотацій. В цільовій мові немає точного еквівалента терміна, тому необхідно адаптувати його значення. Термін є частиною метафори або ідіоми, і його буквальний переклад може не передавати бажаного змісту.

Термін «greenfield» у контексті проектів означає ініціативу, яка реалізується на ділянці, де раніше не існувало жодної інфраструктури. Це поняття зазвичай стосується нових розробок або будівництва на так званому «чистому полі». Буквальний переклад цього терміна як «зелене поле» не є зрозумілим або доречним для українського читача, оскільки не передає змісту, пов'язаного з початком нового будівництва або проекту з нуля. Найбільш вдалою семантичною адаптацією цього терміна є «новий проект» або «проект з нуля», що краще підкреслює ідею створення чогось нового без попередніх споруд чи систем. У сферах видобутку чи будівництва такий термін також може бути використаний як «проект з нуля», що чітко відображає концепцію старту роботи з нульової точки, де немає жодних існуючих структур чи мереж.

Термін «shutdown» у технічному контексті означає тимчасову зупинку виробничого процесу або системи з різних причин, зокрема для проведення технічного обслуговування, усунення несправностей або оптимізації роботи. Буквальний переклад цього терміна як «закриття» або «вимикання» може бути некоректним і не завжди точно відображає зміст у відповідному технічному або виробничому середовищі. У зв'язку з цим більш точним і коректним перекладом є «припинення роботи» або «зупинка виробництва», що чітко передає зміст терміна та є зрозумілим для фахівців, які працюють у відповідних галузях. Така адаптація терміна дозволяє уникнути неоднозначності та враховує контекст тимчасового характеру зупинки, що не передбачає повного закриття або ліквідації об'єкта чи системи [24].

Термін «**lead time**» у сфері управління проектами, логістики та виробництва позначає проміжок часу, що минає від моменту оформлення

замовлення або початку певного процесу до його завершення та готовності результату. Буквальний переклад цього терміна як «**час лідерства**» або «**провідний час**» не має логічного сенсу та є некоректним у технічному й професійному контексті. Така калька не відображає сутності поняття й може спричинити непорозуміння. Семантично правильним і точним перекладом терміна є «**час підготовки**» або «**час виконання**», що відповідає його практичному значенню та використовується для позначення тривалості виконання замовлення, виробничого циклу чи іншого процесу. У контексті проектного менеджменту, виробничих і логістичних процесів саме такі терміни дозволяють чітко ідентифікувати часові витрати на виконання окремих завдань або етапів роботи, що сприяє кращому плануванню та оптимізації операцій [24].

Термін «stakeholder» широко використовується в управлінні проектами, корпоративному управлінні та бізнес-аналізі для позначення осіб або організацій, які мають інтерес або можуть впливати на проект, процес чи рішення, а також відчувати на собі їхні наслідки. Буквальний переклад цього терміна як «утримувач частки» є некоректним і не відповідає суті поняття, оскільки створює хибне враження про володіння активами чи фінансову участь, що не завжди є правдою. Семантична адаптація терміна як «зацікавлена сторона» є найбільш точним відображенням його значення, оскільки чітко підкреслює роль осіб або груп, які мають певний інтерес у результатах проекту або діяльності. Це можуть бути клієнти, партнери, інвестори, співробітники, державні органи та інші суб'єкти, чия діяльність або добробут можуть бути пов'язані з успіхом чи невдачею проекту. Застосування цього терміна в професійній діяльності дозволяє точно ідентифікувати ключових учасників процесу та враховувати їхні інтереси на всіх етапах реалізації проекту.

Семантичного калькування забезпечує більшу зрозумілість терміна, дозволяє зробити термін більш доступним для широкої аудиторії, зокрема, для тих, хто не знайомий із специфічною технічною термінологією, усуває мовні

бар'єри та зберігає точність значення: Завдяки адаптації термінів відповідно до контексту, семантичне калькування допомагає уникнути мовних бар'єрів і зберегти точність при перекладі.

Семантичне калькування мінімізує ризик неправильного трактування: коли буквальный переклад може призвести до двозначностей, семантичне калькування дозволяє усунути ці непорозуміння, зберігаючи точність і ясність.

Проте є і певні недоліки семантичного калькування – можлива втрата термінологічної єдності, у випадку широкого використання семантичного калькування термінологія може стати менш стандартизованою, що ускладнить інтеграцію в міжнародну термінологічну базу.

Деякі фахівці можуть віддавати перевагу буквальному калькуванню: У галузях, де важлива міжнародна уніфікація термінів, семантичне калькування може бути менш бажаним, оскільки не завжди зберігається термінологічна єдність.

Семантичне калькування є важливим інструментом адаптації термінів у технічних галузях, коли буквальный переклад не забезпечує адекватного сприйняття чи розуміння терміна. У нафтогазовій сфері та інших технічних галузях цей метод дозволяє передавати сутність складних понять, зберігаючи їхню точність і зрозумілість.

Таким чином, калькування є потужним інструментом у перекладі нафтогазової термінології, яке забезпечує збереження значення терміна, уніфікацію термінології та адаптацію до специфіки української мови. Дослідження науковців підтверджують, що цей метод має великий вплив на точність і ефективність комунікації в галузі, що є критично важливим для успішної роботи в міжнародному середовищі. З огляду на швидкий розвиток технологій та змінюючіся вимоги до термінології, важливо продовжувати вивчення та вдосконалення калькування для адаптації термінів до нових умов та потреб.

2.3. Описовий переклад та адаптація термінів у перекладі науково-технічних текстів нафтогазової галузі

Описовий переклад і адаптація термінів у науково-технічному перекладі в нафтогазовій індустрії відіграють надзвичайно важливу роль у забезпеченні точності та зрозумілості термінології, що є критично важливим для ефективної комунікації між фахівцями з різних країн. У цій галузі фахівці працюють у складних і часто небезпечних умовах, де навіть незначна термінологічна помилка може мати серйозні наслідки. Нафтогазова індустрія належить до найтехнологічніших і найскладніших сфер промисловості, що вимагає чіткої, стандартизованої та однозначної термінології для забезпечення безпеки та ефективності робочих процесів.

Точність термінології в цій галузі неможливо переоцінити, оскільки використання специфічних термінів охоплює всі етапи – від видобутку до транспортування та обробки нафти й газу. Неправильне розуміння або переклад термінів може призвести до серйозних фінансових втрат, техногенних аварій чи екологічних катастроф.

Описовий переклад є одним із ключових методів, який дозволяє забезпечити точність і коректність термінів у випадках, коли відсутній прямий відповідник у мові перекладу або коли термін має особливі нюанси, що потребують додаткового пояснення. Цей підхід передбачає пояснення термінів через їх функцію, призначення або контекст, що особливо важливо в галузях з високим рівнем технологічної складності. Наприклад, замість буквального перекладу термінів, які можуть виглядати незрозумілими для нефхівців, описовий переклад дозволяє детально роз'яснити їх сутність та забезпечити коректне сприйняття всіма учасниками проекту. Таким чином, використання описового перекладу в нафтогазовій індустрії сприяє підвищенню рівня безпеки, ефективності виробничих процесів і зміцненню міжнародного співробітництва.

Одним із яскравих прикладів такого підходу є термін «blowout preventer», який часто перекладається як «пристрій для запобігання викидам». Незважаючи на те, що цей переклад є граматично правильним, він не розкриває всіх аспектів функціонування обладнання та не передає його специфічного призначення, що може призвести до неповного розуміння серед нефхівців або фахівців з інших галузей.

«Blowout preventer» (BOP) є складним технічним пристроєм, який запобігає неконтрольованим викидам газу або нафти під високим тиском під час буріння свердловин. Це ключовий елемент системи безпеки на бурових установках, що дозволяє зупинити небезпечний викид флюїдів з надр землі, тим самим захищаючи обладнання, персонал і навколишнє середовище від можливих аварій. Однак буквальний переклад як «пристрій для запобігання викидам» є недостатньо інформативним, оскільки не пояснює характеру цих викидів та специфічних умов, за яких вони можуть виникнути. У зв'язку з цим більш коректним є описовий переклад: «пристрій, що запобігає неконтрольованим викидам газу чи нафти під час буріння». Така форма перекладу містить детальніше пояснення функцій пристрою та контекст його застосування, що значно підвищує рівень розуміння.

Описовий переклад такого типу має низку переваг. Насамперед він забезпечує точність і деталізацію, що дозволяє краще донести інформацію про функціональне призначення обладнання та його роль у виробничих процесах. Це, своєю чергою, сприяє зниженню ризику помилок, адже чітке розуміння термінології є критично важливим для безпеки під час виконання бурових робіт і технічного обслуговування. Неправильне трактування подібних термінів може стати причиною аварійних ситуацій або техногенних катастроф.

Застосування описового перекладу, як у випадку з «blowout preventer», сприяє підвищенню рівня безпеки, запобіганню техногенним ризикам та покращенню ефективності комунікації в нафтогазовій галузі. Такий підхід дозволяє уникнути двозначностей та забезпечує більш глибоке розуміння суті

технологічних процесів і обладнання, що є критично важливим для успішної роботи у складних виробничих умовах.

Ще одним із прикладів необхідності такого підходу є термін «gas processing plant», який часто перекладається як «завод для обробки газу». Незважаючи на те, що цей переклад є лексично правильним, він не повністю відображає характер і функціональне призначення підприємства, що може призвести до неповного розуміння з боку нефхівців або в межах міжгалузевої комунікації.

«Gas processing plant» – це промислове підприємство, яке виконує комплекс технологічних операцій, спрямованих на очищення, фракціонування та підготовку природного газу до подальшого використання або транспортування. У рамках роботи таких підприємств здійснюється видалення домішок, таких як сірководень, вуглекислий газ і водяна пара, а також відділення рідких вуглеводнів і фракціонування компонентів газу з метою виробництва зрідженого природного газу (ЗПГ) або інших продуктів. Буквальний переклад «завод для обробки газу» є занадто загальним і не розкриває всіх технологічних процесів, що відбуваються на подібних підприємствах.

Більш точним та інформативним є описовий переклад «підприємство, що займається очищенням та підготовкою природного газу для подальшого використання». Цей варіант перекладу чітко відображає функціональне призначення заводу, акцентуючи увагу на ключових етапах його роботи – видаленні домішок і підготовці газу до транспортування або подальшої переробки. Описовий підхід не лише забезпечує деталізацію технологічного процесу, але й дозволяє уникнути непорозумінь, які можуть виникнути при використанні прямих кальок або спрощених перекладів.

Застосування описового перекладу має кілька важливих переваг. Насамперед, він сприяє точному відображенню функцій об'єкта або технологічного процесу, що особливо важливо для складання технічної документації, міжнародних проектів і наукових публікацій. Окрім цього,

такий підхід знижує ризик технічних і лексичних помилок, які можуть призвести до серйозних наслідків, включаючи аварійні ситуації, техногенні катастрофи або економічні втрати. У сфері нафтогазової промисловості, де навіть незначна неточність у трактуванні технічних термінів може мати критичні наслідки, описовий переклад є невід'ємною частиною роботи перекладачів та інженерів.

Таким чином, переклад терміна «gas processing plant» як «підприємство, що займається очищенням та підготовкою природного газу для подальшого використання» є прикладом того, як описовий підхід може підвищити рівень точності та деталізації технічної комунікації. Це сприяє формуванню більш зрозумілої термінологічної бази, яка має важливе значення для ефективного розвитку нафтогазової галузі та успішної реалізації міжнародних проектів.

Описовий переклад у сфері екології та промислової безпеки є важливим інструментом для забезпечення точності та глибшого розуміння технічної термінології, особливо коли йдеться про складні поняття з багатокомпонентним значенням. Одним із таких термінів є «fugitive emissions», який зазвичай перекладається як «втрати викидів». Незважаючи на формальну коректність, цей буквальний переклад є загальним і не передає суті явища, що може спричинити недостатнє усвідомлення екологічних та економічних наслідків.

«Fugitive emissions» – це викиди парникових газів або летких органічних сполук, які виникають внаслідок витоків, недосконалості обладнання або порушень герметичності на промислових об'єктах. Вони є неконтрольованими, оскільки не проходять через основні точки викиду, такі як труби чи вентиляційні системи, а натомість просочуються через ущільнення, клапани, фланці, резервуари або інші компоненти, де можливі витoki. У цьому контексті термін «втрати викидів» не акцентує увагу на неконтрольованості цих викидів та їхній потенційній небезпеці для довкілля, що робить його недостатньо інформативним для фахівців, які працюють у галузі охорони довкілля та промислової безпеки.

Більш точним і змістовним є описовий переклад: «викиди парникових газів, які не контролюються або не фіксуються системами моніторингу». Такий переклад чітко підкреслює, що ці викиди залишаються поза увагою стандартних систем контролю, що створює ризики не лише з точки зору забруднення навколишнього середовища, але й з погляду економічних втрат та зниження ефективності виробничих процесів.

Описовий переклад терміна «fugitive emissions» має кілька важливих переваг, які роблять його більш прийнятним у контексті екологічного законодавства, технічної документації та міжнародних звітів. Описовий підхід дозволяє деталізувати не лише суть явища, але й пояснити його потенційні наслідки, підкреслюючи зв'язок із парниковими газами та неконтрольованим характером цих викидів. Такий переклад краще сприймається як фахівцями, так і представниками державних екологічних органів, які займаються розробкою нормативних актів. Розуміння того, що «fugitive emissions» є неконтрольованими і можуть спричиняти значні викиди метану, вуглекислого газу або інших парникових газів, сприяє розробці більш ефективних заходів для їх зменшення.

Практичне застосування описового перекладу «fugitive emissions» проявляється у технічних звітах, екологічних оцінках та проектах, спрямованих на декарбонізацію промисловості. Наприклад, при оцінці ефективності роботи нафтових і газових платформ важливо враховувати втрати газу, що відбуваються через витіки з трубопроводів або з'єднувальних елементів. Якщо ці втрати не фіксуються, вони можуть призводити до значного зростання обсягу парникових газів в атмосфері, що негативно впливає на глобальний клімат і викликає необхідність посилення моніторингу та впровадження нових технологій герметизації обладнання.

Тож, переклад терміна «fugitive emissions» як «викиди парникових газів, які не контролюються або не фіксуються системами моніторингу» є яскравим прикладом того, як описовий підхід до перекладу сприяє підвищенню рівня екологічної свідомості, покращенню якості технічної комунікації та

створенню більш зрозумілої термінологічної бази для міжнародної співпраці у сфері захисту довкілля.

Адаптація термінів є важливим аспектом процесу перекладу, який сприяє інтеграції нових понять у мовну систему цільової мови, забезпечуючи їхню зрозумілість і прийнятність серед носіїв. Це явище вивчається багатьма дослідниками у сфері лінгвістики та перекладознавства, зокрема в працях таких учених, як Л. А. Лисиченко, В. І. Карабана, І. С. Квітко, Л. С. Коваль та інших, які наголошують на важливості гармонійного поєднання змісту і форми терміна для досягнення комунікативної ефективності.

Процес адаптації термінів охоплює низку підходів, які спрямовані на збереження значення оригінального терміна і водночас його відповідність нормам цільової мови. Одним із методів є фонетична або графічна адаптація, коли термін запозичується з мінімальними змінами, але підлаштовується під фонетичні чи орфографічні правила цільової мови.

Іншим методом є структурна адаптація, яка включає зміну внутрішньої будови терміна або його переклад за допомогою опису. Це характерно для термінів, які не мають прямого аналога в цільовій мові. Структурна адаптація часто вимагає від перекладача не лише знання обох мов, а й глибокого розуміння галузі, з якої походить термін.

Важливою частиною адаптації є також семантична гармонізація, коли значення терміна коригується відповідно до культурного та мовного контексту, але в різних мовах цей термін може набувати додаткових значень залежно від економічного чи правового контексту.

Впровадження адаптованих термінів має на меті забезпечення їхньої функціональності в науковому та професійному середовищі. Л. Д. Пономаренко зазначає, що ефективна адаптація термінів сприяє розвитку термінологічної системи цільової мови, що є ключовим для підтримання її конкурентоспроможності в глобальному інформаційному просторі [25, с. 65].

Адаптація термінів є не лише технічним завданням у межах перекладу, але й культурним процесом, який сприяє інтеграції знань, технологій та

концепцій у нові мовні та культурні середовища. Вона забезпечує зрозумілість термінології, полегшує її прийняття фахівцями та користувачами і створює основу для ефективної міжмовної комунікації.

Розглянемо і детально проаналізуємо приклади адаптації термінів, приділяючи особливу увагу їх функціональним особливостям, контекстуальному використанню та специфіці відображення ключових характеристик у перекладених варіантах.

Термін «Enhanced Oil Recovery» (EOR) є важливим поняттям у сучасній нафтовій промисловості, що описує комплекс методів, спрямованих на збільшення обсягів видобутку нафти з нафтових покладів. Українська адаптація цього терміна як «підвищена нафтовіддача» зберігає його основний зміст і відповідає мовним нормам, забезпечуючи зрозумілість для фахівців і читачів у контексті нафтогазової галузі. Така адаптація, як і у випадку з багатьма технічними термінами, балансує між точністю передачі значення і відповідністю мовним традиціям.

Адаптація терміна як «підвищена нафтовіддача» точно відображає сутність цього процесу, наголошуючи на його меті – максимізація обсягу видобутої нафти з використанням інноваційних технологій. Цей переклад також є зручним для інтеграції в наукову і технічну літературу, оскільки він відповідає лексичним і граматичним нормам української мови. Крім того, переклад демонструє лаконічність і доступність для читачів, зберігаючи водночас термінологічну специфіку. Термін «підвищена нафтовіддача» є прикладом успішної адаптації технічної лексики, яка зберігає наукову точність і функціональність у контексті української мови. Така адаптація сприяє ефективній міжмовній комунікації, популяризації сучасних технологій і забезпечує доступність знань для українських фахівців.

Термін «well stimulation», що перекладається як «стимуляція свердловини», є ключовим поняттям у галузі видобутку нафти та газу, яке описує процеси, спрямовані на підвищення продуктивності свердловини. Адаптація цього терміна як «стимуляція свердловини» є вдалою з точки зору

мовної і термінологічної доступності. Вона дозволяє зберегти суть процесу і водночас зробити його зрозумілим як для фахівців, так і для осіб без спеціальної технічної підготовки.

Стимуляція свердловини включає різні технології, метою яких є збільшення притоку вуглеводнів шляхом зниження опору в пласті або покращення проникності гірських порід. Найпоширеніші методи включають «гідравлічний розрив пласта» («hydraulic fracturing») та «кислотну обробку» («acidizing»). «Гідравлічний розрив пласта», або «фрекінг», полягає у створенні тріщин у пласті за допомогою високого тиску рідини. Ці тріщини заповнюються спеціальними матеріалами (пропантами), які утримують їх відкритими, дозволяючи рідинам легше рухатися до свердловини. «Кислотна обробка», своєю чергою, включає введення кислот до пласта для розчинення порід і видалення забруднень, що перешкоджають потоку.

Адаптація терміна «стимуляція свердловини» є ефективною з кількох причин. По-перше, вона відображає основну суть процесу, наголошуючи на його активному характері, тобто спрямованому впливі на пласт для підвищення ефективності видобутку. По-друге, цей переклад є коротким і лаконічним, що полегшує його використання у професійному та освітньому середовищах. По-третє, термін є інтуїтивно зрозумілим, навіть якщо аудиторія не має поглиблених знань у галузі нафтогазової справи.

Таким чином, адаптація терміна «стимуляція свердловини» як переклад для «well stimulation» демонструє вдале поєднання наукової точності, мовної простоти та доступності. Це робить термін зручним для використання у широкому колі контекстів – від технічної документації до освітніх матеріалів, сприяючи ефективній передачі знань і популяризації сучасних технологій.

Термін «horizontal drilling», адаптований як «горизонтальне буріння», є важливим поняттям у сучасній технології видобутку нафти й газу. Ця адаптація вдало передає основну суть технології, зберігаючи водночас доступність для фахівців галузі й осіб без спеціальної підготовки. Адаптація

забезпечує зрозумілість терміна у контексті, де він застосовується, і відповідає мовним нормам української мови.

«Горизонтальне буріння» є технологією, що дозволяє прокладати свердловини у двох фазах: спершу вертикальне буріння до визначеної глибини, а потім горизонтальне буріння у пласті, що містить вуглеводні. Ця технологія була розроблена як вдосконалення традиційного вертикального буріння і стала важливим інструментом для збільшення ефективності видобутку вуглеводнів із низькопроникних пластів, таких як сланцеві родовища або поклади щільного пісковика.

Адаптація терміна як «горизонтальне буріння» забезпечує його зрозумілість і прийнятність у різних контекстах. З одного боку, термін точно описує суть технології, вказуючи на її геометричні характеристики. З іншого боку, він легко інтегрується у фахову мову, зберігаючи лаконічність і простоту. Це дозволяє використовувати термін у наукових публікаціях, технічній документації, а також у комунікації між фахівцями та широкою аудиторією.

Тож, «горизонтальне буріння» як адаптований термін не лише передає технологічну суть, але й сприяє ефективній передачі знань у нафтогазовій галузі. Це підкреслює важливість адаптації технічних термінів для забезпечення їх зрозумілості та функціональності в українському мовному середовищі.

Термін «oil sands» у англійській мові використовується для позначення особливого типу природного ресурсу, який характеризується наявністю в ґрунті суміші піску, глини, води та важкої, в'язкої нафти, яку часто називають бітумом. У стандартній українській термінології цей термін перекладається як «нафтові піски». Такий переклад є усталеним і широко використовується в науково-технічних текстах, що забезпечує зрозумілість для фахівців [24, 27].

Проте, у контексті адаптованого перекладу виникає потреба уточнення, яке враховує технологічні аспекти та фізико-хімічні характеристики нафтових пісків. Адаптований варіант – «комбіновані родовища піску, води і важкої

нафти, які потребують спеціальних технологій для видобутку» – більш детально описує сутність терміна. Він фокусує увагу на складній природі цих родовищ, а також на технологічних викликах, пов'язаних із видобутком корисних копалин із такого типу ресурсів.

З одного боку, адаптований термін сприяє точнішому розумінню сутності об'єкта, особливо в інженерному чи екологічному контекстах, де знання складу та видобувних процесів є критичними. З іншого боку, розширений опис може ускладнити комунікацію в текстах, де потрібна стислість і зручність використання стандартної термінології.

У процесі перекладу науково-технічних текстів слід враховувати, до якої цільової аудиторії належить текст. У спеціалізованих наукових виданнях, де точність і деталізація термінів відіграють ключову роль, адаптований варіант виглядає більш доречним. У загальнонавчаних текстах, таких як новинні статті чи популярна наукова література, використання стандартного терміна «нафтові піски» буде більш прийнятним через його лаконічність та зрозумілість.

Таким чином, вибір між стандартним і адаптованим варіантом залежить від контексту використання, мети тексту та рівня підготовки аудиторії. Однак, обидва варіанти мають свої переваги, забезпечуючи належне відображення реалій, пов'язаних із ресурсами типу «oil sands».

Описовий переклад і адаптація термінів є важливими інструментами у сфері науково-технічного перекладу, зокрема в нафтогазовій індустрії. Вони допомагають забезпечити точність і зрозумілість термінології, що, у свою чергу, сприяє успішній комунікації та співпраці фахівців з різних країн. Проте виклики, пов'язані з перевантаженням інформацією та культурною специфікою, вимагають від перекладачів обережності та творчого підходу. Якісний переклад – це не просто передача слів, а глибоке розуміння змісту та контексту, що забезпечує ефективну взаємодію у складних умовах міжнародної нафтогазової індустрії.

Висновки до розділу 2. У цьому розділі проведено комплексний аналіз особливостей використання лексичних трансформацій при перекладі англomовних текстів нафтогазової галузі українською мовою. Результати дослідження показали, що науково-технічні тексти цієї галузі мають унікальні характеристики, серед яких висока термінологічна насиченість, чітка структура викладу, формально-логічний стиль і стандартизований підхід до побудови текстів.

Особливу увагу приділено термінології нафтогазової галузі, яка є вузькоспеціалізованою і відображає технічну специфіку процесів видобутку, транспортування, переробки та зберігання енергетичних ресурсів. Багато термінів цієї галузі не мають прямих аналогів в інших сферах, що підвищує вимоги до точності їх перекладу. У цьому контексті застосування лексичних трансформацій, таких як транскрипція, транслітерація, калькування та адаптація, є ключовим для збереження змістової точності й функціонального навантаження термінів.

Застосування лексичних трансформацій дозволяє забезпечити точність передачі значень англomовних термінів, зберігаючи їх семантичну структуру. Завдяки адаптації термінів до норм української мови забезпечується їхнє природне сприйняття, що сприяє зручності використання у професійному середовищі. Уніфікація термінології через транслітерацію та транскрипцію полегшує міжнародну комунікацію, яка є ключовою для ефективного функціонування глобалізованої нафтогазової індустрії.

РОЗДІЛ 3.

ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК У ПЕРЕКЛАДІ НАФТОГАЗОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

3.1. Лексико-семантичні помилки при перекладі нафтогазової термінології: багатозначність та відсутність прямих еквівалентів

Переклад нафтогазової термінології є складним і відповідальним завданням, яке потребує від перекладача високого рівня лінгвістичної, технічної та культурної компетентності. Особливість цієї сфери полягає в тому, що точність термінології є критично важливою, оскільки неточності або лексико-семантичні помилки можуть призвести до серйозних наслідків, таких як технічні збої, фінансові втрати, зниження ефективності виробничих процесів або навіть аварійні ситуації. В умовах глобалізації, коли міжнародна співпраця в нафтогазовій галузі набуває дедалі більшого значення, забезпечення якісного перекладу стає ключовим елементом успішного виконання проєктів.

Однією з найпоширеніших проблем, з якими стикаються перекладачі, є багатозначність термінів, що становить значний виклик у процесі міжмовної комунікації. Багатозначність – це явище, коли одне слово або термін має кілька значень залежно від контексту. Це ускладнює точний і адекватний переклад, адже перекладач змушений не лише враховувати лексичне значення слова, але й глибоко аналізувати контекст, стиль, культурні особливості та інші аспекти тексту.

Науковці в галузі лінгвістики та перекладознавства відзначають, що багатозначність є природним явищем для більшості мов і свідчить про їхню динаміку та розвиток.

Практичні приклади свідчать про важливість контекстуального аналізу в процесі перекладу. У технічній документації слово «engine» може означати «двигун», тоді як у програмуванні це ж слово може бути перекладене як «рушій» або «механізм». У художній літературі багатозначність часто

використовується як засіб створення художнього образу або для передачі багатоплановості думки, що додає ще більших труднощів для перекладача.

Розв'язання проблеми багатозначності передбачає використання кількох стратегій. Однією з них є глибоке занурення в предметну галузь тексту, що дозволяє перекладачу краще розуміти термінологію та її варіанти в різних контекстах. Інша стратегія – це застосування корпусного аналізу текстів, який дозволяє простежити, як певний термін вживається у реальних текстах, що сприяє більш точному вибору відповідника. Також важливою є консультація з експертами у відповідній сфері, що допомагає уникнути неправильного тлумачення термінів.

Наприклад, термін «casing» у технічному дискурсі може означати «експлуатаційну колону» в контексті буріння свердловин або «оболонку» в загальнішому інженерному сенсі. Вибір неправильного значення може значно викривити зміст тексту, спричиняючи нерозуміння або навіть технічні помилки. Як зазначає Л. О. Чернявська, багатозначність особливо характерна для термінів, які мають ширше застосування за межами нафтогазової галузі, оскільки такі слова часто набувають додаткових значень залежно від контексту їх використання [31]. У зв'язку з цим перекладачам необхідно звертати особливу увагу на текстові підказки, такі як колокації, граматичні структури та стилістика викладу, які допомагають визначити конкретне значення терміну.

Значна частина термінів цієї галузі має широкий спектр значень. Наприклад, слово «well» може означати «свердловина» у контексті буріння (drilling a well), проте в іншому технічному середовищі воно може бути перекладене як «колодязь» (surface well). У неформальному контексті це слово може також позначати оцінку стану обладнання або процесу (наприклад, «добре працює»). Подібна багатозначність може стати серйозним викликом для перекладача, якщо текст недостатньо деталізований або позбавлений пояснень [22].

Термін «field» є ще одним прикладом багатозначності. У геології та видобутку це слово перекладається як «родовище» (oil field – нафтове родовище), проте в технічних текстах воно може означати «поле» (magnetic field – магнітне поле). У ширшому контексті цей термін також використовується для позначення сфери діяльності або досліджень (field of study – галузь досліджень). Точне розуміння контексту дозволяє уникнути плутанини та забезпечити адекватність перекладу.

Слово «flow» є ще одним багатозначним терміном, який часто використовується в нафтогазовій галузі. У виробничих процесах воно означає «потік» (наприклад, gas flow – потік газу), тоді як у технічному середовищі може позначати «протікання» (flow rate – швидкість протікання рідини). У фінансовій сфері цей термін часто використовується для позначення «грошового потоку» (cash flow), що є важливим аспектом оцінки економічної діяльності компанії [22].

Не менш важливим є термін «reservoir», який у геології позначає «пласт-колектор» або «резервуар» (oil reservoir – нафтовий пласт). Проте в технічних текстах це слово може означати «накопичувальну ємність» або «цистерну» (water reservoir – водосховище або резервуар для рідини). Відсутність чіткого контексту може призвести до помилкового перекладу, що в підсумку може негативно вплинути на роботу всього виробничого процесу.

Окремої уваги заслуговує слово «gas», яке має кілька значень залежно від контексту. У хімії воно означає «газ» як речовину (natural gas – природний газ), тоді як у фізиці це слово може позначати «пароподібний стан» (gas phase – газоподібна фаза). У повсякденному житті це слово часто вживається у значенні «пальне» (gas station – автозаправна станція). Така багатозначність може створювати труднощі в перекладі договорів і технічних інструкцій, якщо контекст недостатньо окреслений [22].

Практичні приклади підтверджують, що неправильне тлумачення багатозначних термінів може призвести до серйозних наслідків. Наприклад, термін «field development» може бути перекладений як «розробка родовища»

в одному випадку або «проектування виробничого майданчика» в іншому. Помилка у виборі терміна може призвести до неточностей у проектній документації або фінансових звітах [22].

Багатозначність термінів у нафтогазовій сфері також демонструє термін: «jack», яке в бурінні означає «самопідіймальна бурова установка» (jack-up rig), а в технічному контексті – «гідравлічний домкрат» (hydraulic jack). Слово «line» може означати як «трубопровід» (pipeline), так і «складальну лінію» (assembly line) або «кредитну лінію» (credit line). Термін «load» може позначати «навантаження» в електротехніці, «вантажопідйомність» або «партію товару». Подібним чином слово «seal» перекладається як «механічне ущільнення» або «печатка компанії» залежно від контексту. У свою чергу, «drill» може означати як «бурильну трубу», так і «навчальне тренування» або «електродриль» [22].

Аналіз наведених прикладів показує, що багатозначність термінів виникає через широкий спектр застосувань одного слова в різних галузях і контекстах. У нафтогазовій сфері це є наслідком перетину технічної, фінансової та юридичної термінології, що ускладнює переклад та вимагає від перекладача високої компетенції.

Для запобігання помилкам перекладачі використовують кілька підходів. Один із них – це контекстуальний аналіз, який дозволяє визначити правильне значення терміна на основі тексту. Корпусний аналіз текстів допомагає вивчити, як певний термін використовується в реальних документах. Крім того, перекладачі активно залучають експертів галузі та використовують спеціалізовані словники та глосарії. Створення та підтримка термінологічних баз даних також є важливим інструментом у процесі перекладу.

Багатозначність термінів у нафтогазовій галузі є складним викликом для перекладачів, який вимагає застосування низки стратегій для забезпечення точності та узгодженості перекладу. Враховуючи технічну специфіку галузі та її багатогранність, перекладачі стикаються з необхідністю правильно інтерпретувати терміни, які можуть мати кілька значень залежно від

контексту. Застосування спеціальних стратегій дозволяє мінімізувати ризик помилок та забезпечити високу якість перекладу.

Однією з найефективніших стратегій є створення та використання спеціалізованих глосаріїв, які містять терміни та їхні еквіваленти у відповідних контекстах. У нафтогазовій сфері існує велика кількість вузькоспеціалізованих термінів, які не мають єдиного перекладу в загальних словниках. Спеціалізовані глосарії включають пояснення, приклади вживання та галузеві стандарти, що значно полегшує роботу перекладача. Глосарії можуть бути як внутрішніми (створеними компаніями для власних потреб), так і загальнодоступними (створеними на основі міжнародних стандартів і практик). Наприклад, глосарій термінів API (American Petroleum Institute) містить широкий спектр стандартних термінів для нафтогазової галузі, що дозволяє перекладачам дотримуватись уніфікованої термінології.

Інша важлива стратегія – це консультація з експертами галузі. Навіть найдосвідченіші перекладачі не завжди володіють глибокими знаннями у всіх технічних аспектах нафтогазової індустрії. У такому випадку залучення спеціалістів дозволяє отримати точне тлумачення термінів та уникнути двозначності. Наприклад, під час перекладу технічних звітів, проектної документації або договорів з експертами проводиться додаткова перевірка, яка допомагає уточнити терміни відповідно до реальних технологічних процесів або обладнання. Такий підхід є особливо корисним у випадках, коли термін має вузькопрофільне значення, яке не відображене у відкритих джерелах. Регулярна співпраця з експертами також сприяє підвищенню кваліфікації перекладача та розширенню його знань у певній галузі.

Корпусний аналіз є сучасною методикою, яка дозволяє перекладачам досліджувати великі обсяги текстів, щоб простежити частотність і особливості використання термінів у реальних контекстах. Цей метод передбачає використання спеціальних програм і баз даних, які містять значну кількість текстів на певну тематику (технічна документація, наукові статті, нормативно-правові акти тощо). Аналіз дозволяє перекладачам визначити, як саме термін

вживається в різних контекстах, і вибрати найбільш релевантний варіант перекладу. Наприклад, якщо термін «seal» може означати як «ущільнення», так і «печатку», корпусний аналіз допоможе визначити, який варіант частіше зустрічається в технічних текстах, а який – у юридичних документах.

Великі компанії часто розробляють власні корпоративні бази термінів, які враховують специфіку їхньої діяльності та проєктів. Такі бази термінів регулярно оновлюються та використовуються всіма підрозділами компанії, що дозволяє зберігати єдність у термінології під час перекладу технічної, комерційної та юридичної документації. Перевага цього підходу полягає в тому, що терміни проходять ретельну перевірку та адаптацію відповідно до потреб компанії, що забезпечує точність і узгодженість перекладів на різних етапах роботи.

У сучасній практиці активно застосовуються технології машинного перекладу та CAT-інструменти (Computer-Assisted Translation). Ці системи дозволяють зберігати термінологічну узгодженість, автоматизувати процес перекладу та мінімізувати людський фактор. Програми: SDL Trados, MemoQ або Smartcat мають функцію створення термінологічних баз і автоматичного вибору відповідників для багатозначних термінів на основі попередніх перекладів. Використання CAT-інструментів особливо важливе при роботі з великими обсягами текстів, такими як технічні інструкції, проектна документація та стандарти, де важливо дотримуватись єдиної термінології протягом усього документу.

Стратегії подолання багатозначності термінів у нафтогазовій галузі базуються на комплексному підході, що включає як використання спеціалізованих ресурсів, так і залучення експертів та сучасних технологій. Впровадження цих стратегій дозволяє не лише уникнути помилок, але й підвищити ефективність перекладу, що сприяє успішній реалізації проєктів і налагодженню міжнародної співпраці.

Таким чином, багатозначність термінів у нафтогазовій галузі є не лише лінгвістичним феноменом, але й важливим аспектом, який безпосередньо

впливає на якість перекладу, ефективність виробничих процесів та рівень ділової взаємодії на міжнародній арені. Високий рівень складності технічної, юридичної та фінансової документації вимагає від перекладача не тільки глибокого володіння мовами, але й ґрунтового знання специфіки галузі, ключових технологічних процесів та нормативно-правових аспектів.

Аналіз контексту є невід'ємною частиною роботи перекладача, оскільки вибір правильного значення багатозначного терміна часто визначає точність і відповідність змісту перекладу оригінальному тексту. Поглиблене розуміння контексту дозволяє уникнути помилок, які можуть призвести до фінансових втрат, технічних збоїв або юридичних суперечок.

Використання спеціалізованих ресурсів, таких як глосарії, термінологічні бази даних, а також консультації з експертами галузі, є важливим інструментом для мінімізації ризиків і забезпечення точності перекладу. Ці ресурси дозволяють створити єдину термінологічну базу, яка використовується всіма учасниками процесу, зменшуючи ймовірність двозначностей та різночитань. Особливе значення має залучення фахівців до процесу перекладу, адже їхній досвід і знання специфіки галузі дозволяють надати перекладу додаткову точність і адекватність.

Зрештою, вміння правильно тлумачити багатозначні терміни та адаптувати їх до відповідного контексту є важливою складовою професійного зростання перекладача. Постійне вдосконалення знань, вивчення нових технологій та накопичення практичного досвіду сприяють підвищенню якості перекладів і формуванню репутації надійного фахівця у сфері нафтогазової промисловості.

Відсутність прямих еквівалентів технічних термінів у мові перекладу є серйозною проблемою, з якою стикаються перекладачі в нафтогазовій галузі. Це явище виникає через асиметричний розвиток термінології в різних мовах, що зумовлено відмінностями у науково-технічних школах, історичному контексті та економічному розвитку окремих країн. Як відзначає Ю. М. Лебедева, технічна термінологія англійською мовою розвивається

швидше завдяки домінуванню англomовних країн у сфері технологій і стандартизації. У результаті терміни, які позначають складні пристрої або процеси, часто не мають точних відповідників у мовах, де галузь нафтогазової промисловості менш розвинена або перебуває на іншій стадії розвитку.

Аналіз відсутності прямих еквівалентів у нафтогазовій галузі демонструє, що багато термінів відображають складні технологічні процеси, обладнання та стандарти, які розвивалися в межах певної мовної культури та технічної традиції. Відмінності в розвитку галузевої термінології зумовлюються історією індустріалізації, науковими досягненнями та специфікою національних стандартів. Тож, проведемо аналіз термінів, що ускладнюють переклад через відсутність точних еквівалентів у мові перекладу.

Одним із класичних прикладів є термін «**blowout preventer**» (**BOP**), який у більшості мов перекладається описово як «противикидний пристрій». Проте такий переклад не передає всіх нюансів конструкції та функціональності пристрою, що критично важливо для технічної документації або стандартів безпеки. BOP – це складний багатофункціональний механізм, призначений для запобігання неконтрольованому викиду флюїдів із свердловини під час буріння. Описовий переклад може втратити важливі технічні аспекти, що створює ризик неправильного розуміння його функцій фахівцями, які не працюють з англomовними джерелами.

Ще одним прикладом є термін «**well integrity**», що перекладається як «цілісність свердловини». Однак цей термін в англomовних джерелах охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на забезпечення безпечної та ефективної роботи свердловини протягом усього її життєвого циклу. У деяких мовах відсутнє точне поняття, яке б включало всі етапи контролю за герметичністю свердловини та обладнання, що може призвести до неправильного трактування стандартів безпеки [22].

Термін «**upstream**» є ще одним прикладом термінологічної прогалини. У нафтогазовій промисловості він позначає процеси, пов'язані з видобутком і

розвідкою вуглеводнів. У багатьох мовах це поняття доводиться передавати фразою «сектор видобутку», що не завжди точно відображає весь ланцюг процесів, включаючи геологічну розвідку та буріння [22].

Складності також виникають із перекладом терміна «**downhole tools**», який вказує на різноманітне обладнання, що використовується в свердловині. У більшості випадків перекладачі використовують фрази на зразок «інструменти для роботи в свердловині», що є занадто загальним і не завжди відображає технологічну специфіку кожного окремого типу обладнання.

Термін «**pigging**» є особливо цікавим прикладом. Він стосується процесу очищення або інспекції трубопроводів за допомогою спеціальних пристроїв, званих «**pigs**». Описовий переклад як «очищення трубопроводу» не охоплює всіх технологічних аспектів і типів операцій, що входять до цього процесу, включаючи діагностику внутрішньої корозії та перевірку цілісності труб [22].

Термін «**drill string**» часто перекладається як «бурильна колона», проте це поняття в англійській мові має ширше значення, включаючи всі складові частини бурового інструменту – від бурильних труб до долота. Неправильний переклад цього терміна може спричинити плутанину під час монтажу або ремонту бурового обладнання [22].

«**Fracturing fluid**» – це рідина, яка використовується під час гідророзриву пласта. У багатьох мовах її перекладають як «рідина для розриву пласта», однак цей переклад не відображає складний хімічний склад рідини та її функції в процесі збільшення видобутку нафти й газу [22].

Термін «**tie-back**» стосується повторного підключення свердловини до основного трубопроводу або обладнання на поверхні. Відсутність прямого відповідника в деяких мовах змушує перекладачів використовувати фрази «повторне підключення», що може спричинити непорозуміння під час проведення монтажних робіт.

«**Mud logging**» – це процес моніторингу бурового шламу для оцінки геологічних характеристик порід. У багатьох випадках цей термін перекладається як «аналіз бурового шламу», що є занадто вузьким і не

охоплює повний обсяг робіт, включаючи контроль за параметрами свердловини.

Термін «**spud**» означає початок буріння свердловини. У багатьох мовах його перекладають як «початок буріння», що є правильним лише частково, оскільки цей термін також включає підготовку бурового майданчика та перші етапи встановлення бурової колони.

Аналіз наведених прикладів показує, що відсутність прямих еквівалентів часто ускладнює роботу перекладача і потребує пошуку альтернативних рішень. Застосування описових перекладів, створення неологізмів або запозичення термінів є поширеною практикою, проте ці підходи мають свої обмеження. Оптимальним рішенням є комплексний підхід, що включає співпрацю з фахівцями галузі, використання спеціалізованих словників і проведення корпусного аналізу текстів.

Отже, багатозначність термінів і відсутність прямих еквівалентів становлять основні проблеми для перекладачів, однак їх можна подолати завдяки систематичному підходу, використанню спеціалізованих ресурсів і постійному вдосконаленню професійних навичок. Точність і адекватність перекладу є запорукою ефективної міжнародної співпраці, безпеки та успішності проєктів у нафтогазовій індустрії

3.2. Граматичні помилки у перекладі нафтогазової термінології: особливості узгодження термінів, синтаксичні труднощі та неправильне використання дієслівних форм

Нафтогазова галузь вирізняється складною термінологією, яка часто базується на англійській мові – основній мові міжнародної нафтогазової індустрії. Ця термінологія постійно розширюється та змінюється з появою нових технологій, процесів та обладнання. Важливим фактором, що ускладнює переклад, є відмінності в граматичних структурах англійської та української мови, які можуть призвести до лексико-граматичних помилок.

Узгодження термінів – одна з найпоширеніших граматичних проблем у перекладі технічної документації нафтогазової галузі. В англійській мові

складні іменникові конструкції (noun clusters) є типовими, але їхній переклад українською мовою вимагає глибокого аналізу, оскільки порядок слів часто змінюється, а залежні іменники стають прикметниками або частинами підрядних речень. Неправильне узгодження термінів може призвести до спотворення змісту тексту, що є критичним для технічної документації та нормативних актів, які регулюють роботу обладнання та технологічних процесів.

Особливість англійської технічної мови полягає в тому, що кілька іменників можуть стояти в одному ряду, утворюючи складні ланцюжки термінів (наприклад, «well integrity management system»). У таких конструкціях важливо точно визначити, який іменник виконує функцію головного, а які є пояснювальними або залежними. Неправильне трактування ієрархії цих іменників може призвести до помилкового перекладу, що спотворить зміст документації [24].

В англійському виразі «Pipeline integrity assessment program» центральним поняттям є «program», а решта слів уточнюють, яку саме програму мають на увазі. Неправильний переклад як «Програма оцінки цілісності трубопроводів» створює двозначність, адже «цілісність» може сприйматися як фізичний стан трубопроводу, без врахування технічних стандартів. Однак у нафтогазовій галузі термін «integrity» частіше відображає поняття «технічної цілісності» або «структурної надійності». Це стосується не лише фізичного стану трубопроводу, а й відповідності всіх його компонентів експлуатаційним нормам і стандартам. Коректний переклад – «Програма оцінки технічної цілісності трубопроводів», який точно відображає зміст терміна й виключає можливість хибного тлумачення.

Термін «Gas flow control valve» може бути дослівно перекладений як «Клапан контролю потоку газу». Проте такий переклад є помилковим, оскільки слово «control» у контексті нафтогазового обладнання означає не стільки контроль, скільки «регулювання» або «керування». Основна функція клапана – змінювати або регулювати потік газу, а не лише стежити за його

параметрами. У результаті правильний переклад – «Клапан регулювання потоку газу» – забезпечує точну передачу функціонального призначення обладнання та уникнення технічних непорозумінь.

«Well pressure monitoring equipment» часто перекладається як «Обладнання для моніторингу тиску свердловини». Проте термін «monitoring» у технічному середовищі частіше означає «контроль», що передбачає не просто спостереження, а й активне реагування на зміни показників тиску. Використання слова «моніторинг» у багатьох випадках є калькою, що не відображає всієї суті процесу. Коректний переклад – «Обладнання для контролю тиску в свердловині» – підкреслює постійний процес вимірювання й оперативного втручання у разі виходу показників за межі норми [24].

Переклад «Oil spill response team» як «Команда реагування на розлив нафти» не враховує, що слово «response» у даному контексті означає не лише реакцію на подію, а й виконання конкретних дій, спрямованих на ліквідацію наслідків аварії. У сфері нафтогазової промисловості правильний переклад – «Команда з ліквідації розливів нафти», що відображає активні заходи з усунення екологічної катастрофи, а не просто її спостереження або оцінку. Важливо, щоб перекладач орієнтувався на усталені терміни галузі, які мають нормативне закріплення.

Вираз «Pipeline inspection and maintenance schedule» іноді перекладається як «Графік інспекції та обслуговування трубопроводу». У цьому випадку помилка полягає в буквальному перекладі слова «inspection». У нафтогазовій промисловості більш точним еквівалентом є «перевірка» або «огляд», оскільки «inspection» передбачає ретельне обстеження або аудит обладнання, а не формальну інспекцію. Крім того, термін «maintenance» доцільно перекладати як «технічне обслуговування», адже обслуговування в цій сфері є широким процесом, що включає ремонтні роботи, профілактичні заходи та заміну компонентів. Коректний переклад – «Графік перевірки та технічного обслуговування трубопроводу» – краще передає зміст тексту і відповідає стандартам технічної термінології.

Аналіз наведених прикладів свідчить про те, що узгодження термінів є надзвичайно важливим для забезпечення точності перекладу в нафтогазовій галузі. Помилки, які виникають унаслідок дослівного перекладу, можуть призвести до неправильного трактування інструкцій, документації або проєктних рішень. Це, у свою чергу, створює ризики для експлуатації обладнання та безпеки на об'єктах.

Щоб уникнути граматичних помилок і неточностей у перекладі нафтогазової термінології, перекладачам рекомендується застосовувати комплексний підхід, що охоплює кілька ключових аспектів. Перш за все, важливо здійснювати глибокий аналіз іменникових конструкцій та визначати їхню функцію в реченні. Англійські технічні тексти часто містять складні іменникові групи, в яких порядок слів і взаємозв'язок між ними можуть суттєво відрізнятися від української або мови. У таких випадках необхідно точно ідентифікувати головний іменник та залежні слова, щоб уникнути помилок в узгодженні та передачі змісту.

Ще одним важливим кроком є застосування розгорнутих або пояснювальних перекладів замість дослівного копіювання структури англійських речень. Дослівний переклад складних термінологічних фраз часто призводить до втрати змісту або виникнення двозначностей. Натомість, правильна трансформація тексту із застосуванням підрядних речень, дієслівних форм або додаванням уточнень дозволяє зберегти технічну точність і зробити текст зрозумілим для фахівців у галузі. Наприклад, вираз «safety valve operating conditions» доцільно перекладати як «умови експлуатації запобіжного клапана», а не «операційні умови», що є прямою калькою.

Також надзвичайно важливим інструментом є використання фахових глосаріїв та термінологічних баз даних. Технічна термінологія нафтогазової галузі є специфічною та постійно розвивається, тому наявність актуальних термінологічних ресурсів значно спрощує процес перекладу та зменшує

ймовірність допущення помилок. Використання перевірених джерел, дозволяє дотримуватись єдиної термінології та уникати різночитань у текстах.

Комплексний підхід до перекладу нафтогазової термінології є запорукою високої якості роботи, відповідності міжнародним стандартам та безпеки технічної документації. Точність і коректність перекладу мають вирішальне значення для ефективного функціонування обладнання, злагодженої роботи систем та запобігання аваріям на виробництві. Точне узгодження термінів не лише сприяє високій якості перекладу, а й підвищує довіру до документації та забезпечує відповідність міжнародним стандартам і нормам галузі.

Синтаксис англійської мови відрізняється від синтаксису української, що стає причиною численних труднощів під час перекладу технічних текстів, зокрема в нафтогазовій галузі. Однією з головних складностей є переклад багатослівних іменникових груп, які часто використовуються в англійській технічній літературі. Ці конструкції є типовими для англійської технічної документації, але пряма калька таких виразів в українській мові виглядає незграбно або викликає плутанину.

Англійська мова має тенденцію до створення компактних і ємних виразів із кількох іменників, які йдуть підряд, тоді як українська мова частіше використовує підрядні речення або дієслівні конструкції для пояснення подібних термінів. В результаті виникає необхідність або перетворювати англійські багатослівні іменникові групи на пояснювальні звороти, або реорганізувати структуру речення для передачі змісту без втрати точності, наприклад: «Pipeline leak detection system».

Неправильний переклад: «Система виявлення витoku трубопроводу».

Правильний переклад: «Система виявлення витоків у трубопроводі».

У наведеному прикладі некоректний переклад спричинений прямою калькою з англійської. В українській мові фраза «витік трубопроводу» створює двозначність, ніби трубопровід є суб'єктом витoku, тоді як правильним є виявлення витоків у трубопроводі. Тому перефразування з

використанням підрядної конструкції забезпечує точність і чіткість виразу [22, 27].

Англійська мова дозволяє накопичувати кілька пояснювальних іменників у фразі, що робить текст коротшим, але водночас складнішим для сприйняття. При перекладі таких конструкцій доцільно використовувати підрядні речення або описові конструкції, наприклад: «Failure to comply with the drilling procedures may result in well collapse».

Неправильний переклад: «Невиконання бурильних процедур може призвести до обвалення свердловини».

Правильний переклад: «Невиконання процедур буріння може призвести до обвалення свердловини».

У цьому випадку фраза «drilling procedures» калькується як «бурильні процедури», що є некоректним. Слід зазначити, що слово «drilling» у даному контексті вказує на процес, а не на характеристики обладнання. Тому правильним є використання виразу «процедури буріння», який передає суть технічного процесу.

Іноді багатослівні терміни, які включають три й більше іменників, створюють особливі труднощі, оскільки калька може повністю спотворити зміст або зробити текст нечітким, наприклад: «Downhole equipment failure analysis report».

Неправильний переклад: «Звіт аналізу несправності обладнання свердловини».

Правильний переклад: «Звіт про аналіз несправності обладнання, що використовується у свердловині».

Дослівний переклад, у якому використовується фраза «обладнання свердловини», є двозначним, оскільки виникає плутанина щодо того, чи є свердловина частиною обладнання, чи це обладнання працює всередині неї. Додавання пояснення «обладнання, що використовується у свердловині» усуває двозначність і уточнює значення терміна.

Іноді складні іменникові конструкції вимагають кардинальної трансформації структури речення для збереження логічного зв'язку між частинами речення. «Reservoir pressure control management system».

Неправильний переклад: «Система управління контролем тиску пласта».

Правильний переклад: «Система управління процесом контролю тиску у пласті».

Неправильний переклад виникає через надмірне накопичення іменників, що робить фразу незрозумілою. Додавання підрядної конструкції «процесом контролю» дозволяє зробити текст легшим для сприйняття і точніше відобразити зміст оригіналу [27].

Деякі багатослівні терміни вимагають не буквального перекладу, а адаптації до особливостей української мови, щоб текст звучав природно: «Gas pipeline maintenance schedule».

Неправильний переклад: «Графік обслуговування газового трубопроводу».

Правильний переклад: «Графік технічного обслуговування газопроводу».

Використання прямої кальки «обслуговування газового трубопроводу» може створити двозначність. В нафтогазовій галузі прийнятим є вираз «технічне обслуговування» замість просто «обслуговування», а слово «газопровід» є більш точним терміном, ніж «газовий трубопровід».

Синтаксичні труднощі під час перекладу нафтогазової термінології вимагають уважного підходу до багатослівних іменникових конструкцій. Пряма калька таких виразів часто спотворює зміст або створює незрозумілі фрази, що є неприпустимим для технічної документації.

Для уникнення помилок слід аналізувати структуру англійських речень та визначати головний іменник, який є ключовим для побудови перекладу, використовувати підрядні речення та розгорнуті пояснювальні конструкції для передачі складних термінів, уникати калькування, якщо воно призводить до

незрозумілих або двозначних фраз, застосовувати стали термінологію, яка відповідає стандартам української нафтогазової індустрії.

Комплексний підхід до перекладу синтаксично складних конструкцій забезпечує високу якість технічної документації та дозволяє уникнути критичних помилок у нафтогазовій сфері, де точність є запорукою безпечної роботи обладнання і персоналу.

Однією з найпоширеніших граматичних проблем є неправильне використання дієслівних форм, особливо при перекладі з англійської мови, яка активно використовує пасивні конструкції. В англійській мові пасивний стан є стандартним для опису технічних процесів і дій, тоді як українська мова, навпаки, надає перевагу активному стану. Неправильний дослівний переклад таких конструкцій не тільки ускладнює сприйняття тексту, але й створює незграбні або штучні формулювання, які не відповідають нормам української мови.

В англійській мові пасивний стан дозволяє сфокусувати увагу на об'єкті дії, а не на виконавцеві. Це типово для наукової, технічної та інженерної літератури, де важливіший сам процес або результат, ніж той, хто виконує дію. В українській мові такої необхідності немає – частіше наголошується на суб'єкті, який виконує дію, що створює потребу в трансформації речення з пасивної форми в активну під час перекладу, наприклад: «The valve was installed and tested by engineers».

Дослівний переклад: «Клапан був встановлений і протестований інженерами».

Коректний переклад: «Інженери встановили та протестували клапан».

Прямий переклад звучить граматично правильно, проте така конструкція є незвичною для української мови. Наголос на об'єкті («клапан був встановлений») ускладнює сприйняття. Перетворення речення в активний стан дозволяє зробити текст легшим для читання та чіткішим: «Інженери встановили клапан».

Незважаючи на те, що активний стан є більш природним для української мови, існують ситуації, коли використання пасивної форми виправдане. Це стосується текстів, де важливо підкреслити об'єкт дії, а не виконавця, наприклад:

«This equipment is manufactured according to safety standards». «Це обладнання виготовляється згідно з нормами безпеки».

У цьому випадку пасивна форма є доречною, адже виконавець не є важливим, а фокус робиться на процесі виготовлення та відповідності стандартам.

Одна з найпоширеніших помилок – це дослівний переклад пасивних конструкцій, який не враховує стилістичні особливості української мови, наприклад: «The equipment was inspected and repaired by the maintenance team».

Помилковий переклад: «Обладнання було оглянуте та відремонтоване командою технічного обслуговування».

Правильний переклад: «Команда технічного обслуговування оглянула та відремонтувала обладнання».

У цьому реченні важливіше, хто саме виконував дію, ніж сам факт ремонту. Тому переклад в активному стані звучить краще і є більш природним.

«The pipeline will be cleaned and inspected next week».

Помилковий переклад: «Трубопровід буде очищений та оглянутий наступного тижня».

Правильний переклад: «Наступного тижня буде проведено очищення та огляд трубопроводу».

Перетворення конструкції з пасивного стану на безособову форму («буде проведено») допомагає зробити текст плавним і уникнути громіздкості [22, 24].

Надмірне використання пасивних форм у перекладі може зробити текст важким для читання та призвести до плутанини. Уникнення цієї помилки часто потребує повної перебудови речення, наприклад: «The test results were analyzed and recorded in the report».

Помилковий переклад: «Результати тестування були проаналізовані та занесені до звіту».

Правильний переклад: «Результати тестування проаналізували та занесли до звіту».

Переклад в активному стані забезпечує природність і плавність тексту. Важливо також зазначити, що подібне перетворення зберігає формальність тексту, але водночас робить його більш лаконічним.

Тексти з великою кількістю пасивних конструкцій можуть здаватися важкими для розуміння та менш динамічними. Особливо це актуально для інструкцій, технічних звітів і керівництв, де чіткість є пріоритетом. Використання активного стану робить текст більш динамічним, що полегшує сприйняття та знижує ймовірність неправильного тлумачення, наприклад: «All parts were assembled according to the provided specifications».

«Усі частини були зібрані відповідно до наданих технічних вимог».

Переклад в активному стані: «Усі частини зібрали відповідно до наданих технічних вимог».

Переклад дієслівних форм з англійської на українську мову потребує гнучкості та розуміння синтаксичних відмінностей між цими мовами. Пасивні конструкції, які є нормою для англійської технічної мови, в українському перекладі мають трансформуватися в активний стан або безособові конструкції, щоб зробити текст більш природним і легким для сприйняття.

Така методика дозволить створювати більш зрозумілі та ефективні переклади, що підвищить якість документації та знизить ризики непорозуміння у нафтогазовій галузі.

Отже, узгодження термінів є критично важливим, адже помилки, пов'язані з дослівним перекладом складних іменникових конструкцій, можуть спотворити зміст документації та створити ризики для експлуатації обладнання. Англійські багатослівні іменникові конструкції часто потребують перетворення на пояснювальні конструкції українською мовою для точного

відображення змісту. Синтаксис англійської мови, зокрема компактність багатослівних іменників, значно відрізняється від українського.

Переклад пасивних речень без адаптації до норм української мови може зробити текст громіздким і незрозумілим. У деяких випадках пасивні конструкції доречні, але зазвичай потрібна трансформація в активний стан або безособову форму. Для точного перекладу важливо застосовувати комплексний підхід, який включає глибокий аналіз термінів і граматичних конструкцій, використання пояснювальних перекладів замість дослівного копіювання, послуговування актуальними глосаріями та термінологічними базами, а також трансформацію синтаксичних конструкцій із врахуванням стилістичних особливостей української мови.

3.3. Стилiстичнi помилки у перекладi нафтогазової термiнології: невідповідність жанру, надмірна технічність або спрощення та порушення норм науково-технічного стилю

Стилiстичнi помилки у перекладi нафтогазової термiнології є серйозною проблемою, яка впливає на точність та зрозумілість тексту. Вони виникають через невідповідність жанру, надмірну технічність або спрощення, а також порушення норм науково-технічного стилю. Кожна з цих проблем має свої особливості, які потребують аналізу та відповідних рішень.

Дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців підтверджують, що стилістичні помилки можуть значно знизити якість перекладу технічної документації. Наприклад, О. С. Глущенко у своїй роботі зазначає, що недотримання норм стилю призводить до нерозуміння тексту навіть серед фахівців. Він рекомендує уникати буквального перекладу та орієнтуватися на мовні стандарти цільової аудиторії [3].

Невідповідність жанру в перекладі такої документації проявляється у використанні розмовних виразів, художніх зворотів, суб'єктивних оцінок або некоректної термінології, що знижує якість тексту і може призводити до помилкового розуміння.

Проаналізуємо декілька прикладів: «Клапан просто перестав працювати, і це спричинило аварію» («The valve just stopped working, and it caused an accident») є прикладом невідповідного стилю через використання розмовного виразу «просто перестав працювати» («just stopped working»). Коректний варіант: «Відмова клапана призвела до аварійної ситуації» («The valve failure resulted in an emergency situation»), що відповідає формальним вимогам і чітко передає технічний зміст.

Інша поширена помилка – використання художніх зворотів. Наприклад, фраза «Застаріле обладнання стало ахіллесовою п'ятою системи» («The outdated equipment became the Achilles' heel of the system») не є доречною для технічного тексту через емоційне забарвлення. Правильний переклад: «Застаріле обладнання стало основним чинником зниження ефективності системи» («The outdated equipment became the primary factor reducing system efficiency»), що чітко і нейтрально описує проблему без метафор.

Некоректна термінологія також є типовою помилкою. Наприклад, речення «Програму виконано з великим успіхом» («The program was implemented with great success») звучить суб'єктивно і не відповідає технічному стилю. Коректний варіант: «Програму виконано відповідно до технічних вимог і стандартів» («The program was implemented in accordance with technical requirements and standards»), що точно передає зміст і виключає двозначність.

Емоційно забарвлені сполучення також недоречні у технічних текстах. Наприклад, «Проблема з насосом створила величезну кількість незручностей для працівників» («The pump issue caused a huge number of inconveniences for the staff») слід перекласти як «Несправність насоса призвела до перебоїв у роботі обладнання» («The pump malfunction resulted in operational disruptions»), що зберігає нейтральний тон і фокусується на фактичних наслідках [12, с. 60-63].

Використання метафор також є невідповідним. Наприклад, «Система безпеки працювала як годинник» («The safety system worked like a clock») не

несе конкретної інформації. Правильний варіант: «Система безпеки функціонувала без збоїв» («The safety system operated without failures»), що точно відображає суть і відповідає технічному стилю [].

Згідно з дослідженнями Коваленко С. В., розмовні вирази та художні звороти знижують професійність тексту і можуть спричинити неправильне розуміння документації [11]. Науковець наголошує, що використання некоректної термінології чи емоційно забарвлених висловів створює двозначність і суперечить стандартам науково-технічного стилю. Для уникнення таких помилок рекомендується використовувати професійні глосарії, дотримуватись стилістичних норм та уникати калькування, яке не відповідає нормам цільової мови.

Дотримання цих рекомендацій забезпечить точність і зрозумілість тексту, підвищить його професійність і відповідність міжнародним стандартам.

Надмірна технічність у перекладі часто виникає через буквальне копіювання складних термінів з англійської мови або їх механічний переклад без врахування стилістичних і мовних особливостей української мови. Це призводить до створення текстів, які стають важкими для сприйняття навіть для спеціалістів, а також до можливого спотворення змісту або ускладнення розуміння. Така проблема вимагає уваги до адаптації термінів та лексичних конструкцій, зберігаючи водночас точність технічної інформації.

Наприклад, у випадку надмірної деталізації «The well integrity management system ensures monitoring of multidimensional parameters» («Система інтеграційного управління цілісністю свердловин забезпечує моніторинг багатовимірних параметрів») є перевантаженою технічними термінами, які не завжди зрозумілі навіть фахівцям. Коректним варіантом буде: «The well integrity management system ensures monitoring of key parameters» («Система управління технічною цілісністю свердловин забезпечує контроль основних параметрів»), який звучить більш зрозуміло і відповідає стилю технічного тексту.

Іншим прикладом є використання надлишкових технічних термінів. Наприклад, «The automated control system for industrial environments monitors critical input and output flow parameters» («Система автоматизованого контролю промислового середовища забезпечує моніторинг критично важливих вхідних і вихідних характеристик параметрів потоку газу») перевантажена складними виразами. Краще сформулювати її як «The automated control system monitors key flow parameters» («Система автоматичного контролю забезпечує моніторинг ключових параметрів потоку газу»), що зберігає технічну точність, але є лаконічнішим і зрозумілішим.

Буквальне калькування термінів також є поширеною помилкою. Наприклад, «The well performance optimization team conducted a post-operational analysis of drilling» («Команда оптимізації експлуатаційної продуктивності свердловин виконала постопераційний аналіз буріння») містить кальку «post-operational analysis», що звучить штучно. Коректний варіант: «The well optimization team conducted a post-drilling analysis» («Команда з оптимізації роботи свердловин провела аналіз буріння після завершення робіт»), який краще відповідає мовним нормам.

Некоректне використання технічних абревіатур ускладнює текст для нефакхівців. Наприклад, «The engineers performed NDT to identify pipeline defects» («Інженери виконали NDT для визначення дефектів у трубопроводі») залишає абревіатуру нерозшифрованою, що ускладнює сприйняття. Коректний переклад: «The engineers performed non-destructive testing (NDT) to identify pipeline defects» («Інженери провели неруйнівний контроль для виявлення дефектів у трубопроводі»), де абревіатура розшифровується для кращого розуміння.

Ще одним прикладом є калькування складних термінів. Наприклад, «Planning a multi-level hierarchical pipeline management system» («Планування багаторівневої ієрархічної системи управління трубопроводами») звучить перевантажено. Кращий варіант: «Developing a pipeline management system with a multi-level structure» («Розробка системи управління трубопроводами з

багаторівневою структурою»), який є чіткішим і відповідає нормам стилю [32, 36].

Дослідження підтверджують, що надмірна технічність у перекладі негативно впливає на якість тексту. С. В. Коваленко зазначає, що буквально калькування термінів є поширеною практикою, яка часто не відповідає нормам цільової мови [11].

Для уникнення надмірної технічності перекладачам рекомендовано адаптувати терміни, уникаючи буквального перекладу складних конструкцій, спрощувати речення без втрати змісту, розшифровувати аббревіатури, особливо якщо текст призначений для ширшої аудиторії, використовувати глосарії для уніфікації термінів і ретельно редагувати текст після перекладу. Дотримання цих рекомендацій забезпечить точність і зрозумілість тексту, а також відповідність його стилістичним нормам технічної документації.

Спрощення у перекладі технічних текстів часто виникає внаслідок спроб перекладача зробити текст більш доступним для читача. Однак, надмірне спрощення призводить до втрати важливих технічних деталей, що може спотворити зміст або зробити текст неточним. Це є серйозною проблемою, особливо у нафтогазовій галузі, де кожна технічна деталь має вирішальне значення для безпеки та ефективності роботи обладнання.

Наприклад, «The equipment is used to check wells» («Обладнання використовується для перевірки свердловин») є надто загальною і не уточнює, як саме відбувається перевірка. Коректним варіантом буде «The equipment is used to conduct ultrasonic diagnostics of wells» («Обладнання використовується для проведення ультразвукової діагностики свердловин»). Уточнення методу діагностики дозволяє уникнути двозначності та забезпечити повноту інформації.

Ще одним прикладом є втрата специфіки процесу. Наприклад, «The team repaired the pipeline» («Команда відремонтувала трубопровід») не надає інформації про характер ремонтних робіт. Коректний переклад – «The team repaired the pipeline by replacing damaged sections with new segments» («Команда

відремонтувала трубопровід, замінивши пошкоджені ділянки новими сегментами)), який детально пояснює, що саме було зроблено.

Схожа проблема виникає із занадто спрощеним описом функції обладнання. Наприклад, «The valve controls the flow of gas» («Клапан контролює потік газу») є двозначною фразою, адже слово «контролює» може означати як моніторинг, так і регулювання. Більш точним варіантом є «The valve regulates and adjusts the flow of gas based on pressure conditions» («Клапан регулює та налаштовує потік газу залежно від тиску»), який уточнює функції клапана.

Інший приклад стосується опущення технологічних деталей. Наприклад, «This system monitors pipelines» («Ця система контролює трубопроводи») є надто загальною. Коректний варіант – «This system monitors the structural integrity of pipelines, detecting leaks and pressure anomalies» («Ця система контролює технічну цілісність трубопроводів, виявляючи витіки та аномалії тиску»). Такий переклад забезпечує розуміння ключових аспектів функціонування системи.

Також часто трапляється заміна специфічних термінів узагальненням, наприклад, «The device is used for cleaning» («Пристрій використовується для очищення»). У такому вигляді текст не передає суті процесу. Коректним варіантом є «The device is used for high-pressure cleaning of internal pipeline surfaces to remove debris and sediment» («Пристрій використовується для високотискового очищення внутрішніх поверхонь трубопроводів від сміття та осаду»), що уточнює мету та методику використання обладнання [22, 24, 26].

Спрощення може мати серйозні наслідки: втрату точності, спотворення сенсу тексту або неправильне розуміння важливих технічних деталей. Для уникнення таких проблем перекладачам рекомендовано уточнювати технічні деталі, використовувати спеціалізовану термінологію, розшифровувати аббревіатури, якщо текст орієнтований на ширшу аудиторію, та залучати фахівців для перевірки текстів.

Науково-технічний стиль характеризується формальністю, чіткістю та точністю викладу, що є обов'язковим для забезпечення зрозумілості й ефективного сприйняття інформації. Порушення цих норм у перекладі часто виникає через калькування з англійської мови, невдалий вибір граматичних конструкцій або використання виразів, які не відповідають стилістичним вимогам. Це може зробити текст недоречним для технічного контексту або важким для розуміння.

Однією з типових помилок є використання суб'єктивних оцінок. Наприклад, «The pipeline integrity assessment program was completed successfully» (Програму оцінки цілісності трубопроводів було виконано з успіхом) є недоречною через фразу «з успіхом» («successfully») – вона додає суб'єктивності, яка не відповідає формальному стилю. Коректний варіант: «The pipeline integrity assessment program was completed in accordance with the standards' requirements» («Програму оцінки технічної цілісності трубопроводів виконано відповідно до вимог стандартів»), що є точним і нейтральним.

Іншим прикладом є використання емоційно забарвлених виразів, як у реченні «The malfunction caused a lot of trouble for the workers» («Несправність спричинила багато проблем для працівників»). Вираз «a lot of trouble» є емоційною і не відповідає нейтральності, необхідній у науково-технічному тексті. Коректний варіант: «The malfunction led to operational disruptions» («Несправність призвела до перебоїв у роботі»), що фокусується на наслідках без емоційного забарвлення.

Ще одна поширена помилка – це надмірне калькування англійських граматичних конструкцій. Наприклад, «The decision regarding the system upgrade was taken by the team» («Рішення щодо оновлення системи було прийнято командою») звучить громіздко через калькування пасивної форми. Більш природний варіант: «The team decided to upgrade the system» («Команда вирішила оновити систему»), який є чітким і зручним для сприйняття.

Некоректне використання розмовних виразів також порушує науково-технічний стиль. Наприклад, «The equipment just stopped working»

(«Обладнання просто перестало працювати») є розмовною через слово «just» («просто») і не відповідає формальності стилю. Коректний варіант: «The equipment failed to operate due to a malfunction» («Обладнання вийшло з ладу через несправність»), що відповідає технічному контексту.

Нарешті, недоречне використання термінології, як у фразі «The safety valve ensures flawless operation» («Запобіжний клапан забезпечує бездоганну роботу»), порушує вимогу точності. Термін «flawless operation» є узагальненим і не пояснює, що саме робить клапан. Коректний варіант: «The safety valve ensures stable operation by regulating pressure» («Запобіжний клапан забезпечує стабільну роботу шляхом регулювання тиску»), який чітко описує функцію обладнання [20, 22].

Для уникнення таких помилок перекладачам рекомендовано дотримуватись кількох ключових принципів. Перш за все, необхідно дотримуватися жанру, забезпечуючи відповідність стилістичним нормам науково-технічної документації. Важливо уникати суб'єктивних і емоційно забарвлених виразів, які не відповідають нейтральності тексту. Граматичні конструкції мають адаптуватися до норм цільової мови, а термінологія – бути точною, що досягається за допомогою фахових глосаріїв. Окрім цього, кожен текст має проходити ретельне редагування для перевірки відповідності нормам науково-технічного стилю.

Дотримання цих рекомендацій є критичним для створення якісної документації, особливо у нафтогазовій сфері, де кожна деталь може впливати на безпеку, ефективність роботи обладнання та відповідність міжнародним стандартам.

Науково-технічний стиль вимагає формальності, чіткості, об'єктивності й точного використання термінів. Порушення цих норм часто виникає через калькування з англійської мови, неправильний вибір лексики чи граматичних конструкцій, а також через використання розмовних або емоційно забарвлених виразів.

Прикладом калькування може бути: «Процес проведення дослідження зайняв багато часу». Така структура є типовою для англійського вислову «the process of conducting research» і звучить недоречно українською мовою. Коректною альтернативою є: «Дослідження тривало значний час».

Використання емоційно забарвлених слів також суперечить науково-технічному стилю. Наприклад, «Цей підхід чудово продемонстрував свої переваги» виглядає недоречною через слово «чудово». Замість цього слід використовувати нейтральну формулювання: «Цей підхід підтвердив свою ефективність».

Інша поширена помилка – застосування занадто спрощених або розмовних конструкцій. У прикладі: «Ця ідея працює в багатьох випадках» слово «працює» недоречно для технічного контексту. Натомість правильним буде: «Цей метод застосовується у багатьох випадках».

Ще одне порушення – невідповідність стилістичних конструкцій контексту. Наприклад, «На основі отриманих даних ми зрозуміли, що система працює стабільно» має розмовний характер. Її слід замінити на: «Аналіз отриманих даних підтвердив стабільність роботи системи».

Таким чином, якісний переклад технічних текстів повинен балансувати між зрозумілістю та точністю, зберігаючи всі необхідні технічні деталі для забезпечення повноти інформації та відповідності професійним стандартам.

Стилістичні помилки у перекладі нафтогазової термінології суттєво впливають на якість та зрозумілість технічних текстів. Основними проблемами є невідповідність жанру, надмірна технічність або спрощення, а також порушення норм науково-технічного стилю. Невідповідність жанру часто проявляється у використанні розмовних виразів, художніх зворотів чи суб'єктивних оцінок, що не відповідає вимогам формального стилю. Це може спричинити нерозуміння тексту або спотворення технічної інформації.

Надмірна технічність виникає через буквальне калькування складних термінів або перенасичення тексту вузькоспеціалізованою лексикою. Це

робить текст важким для сприйняття, навіть для фахівців, і ускладнює комунікацію.

Спрощення, навпаки, призводить до втрати ключових технічних деталей, що може негативно позначитися на точності та повноті інформації. Недостатня деталізація або заміна специфічних термінів загальними формулюваннями знижує цінність тексту.

Порушення норм науково-технічного стилю включають калькування граматичних конструкцій, некоректне використання термінології, а також недоречне застосування емоційно забарвлених чи розмовних виразів. Це ускладнює сприйняття тексту та порушує вимоги об'єктивності і чіткості.

Для уникнення цих помилок перекладачам необхідно дотримуватися жанрово-стилістичних норм науково-технічної документації, використовувати термінологічні бази та глосарії для уніфікації термінів, уникати буквального перекладу та адаптувати текст до мовних стандартів цільової аудиторії, забезпечувати нейтральність і точність формулювань, ретельно редагувати тексти після перекладу, залучаючи фахівців для перевірки.

Висновки до розділу 3.

Стилістичні помилки у перекладі нафтогазової термінології суттєво впливають на якість, зрозумілість та точність технічних текстів. Основними проблемами є невідповідність жанру, надмірна технічність або спрощення, а також порушення норм науково-технічного стилю.

Невідповідність жанру найчастіше проявляється через використання розмовних зворотів, художніх метафор чи суб'єктивних оцінок, що суперечить вимогам формального стилю. Надмірна технічність виникає внаслідок буквального калькування складних термінів, що перевантажує текст і робить його важким для сприйняття. Водночас, надмірне спрощення спричиняє втрату важливих технічних деталей, знижуючи якість та точність тексту.

Порушення норм науково-технічного стилю включає невдалий вибір лексики, емоційно забарвлені вислови або калькування граматичних

конструкцій. Це ускладнює сприйняття тексту та суперечить вимогам до технічної документації.

Для уникнення стилістичних помилок перекладачам рекомендовано використання розмовних та емоційно забарвлених виразів, дотримуючись формальності тексту, використовувати фахові термінологічні бази, редагувати текст після перекладу, адаптувати складні конструкції. Дотримання цих рекомендацій сприяє створенню якісної документації, що відповідає міжнародним стандартам і задовольняє потреби нафтогазової галузі.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У магістерському дослідженні було розглянуто особливості використання перекладацьких лексичних трансформацій при перекладі англomовних науково-технічних текстів нафтогазової галузі українською мовою. Дослідження підтвердило важливість науково обґрунтованого підходу до перекладу таких текстів, оскільки правильне застосування лексичних трансформацій дозволяє адаптувати вузькоспеціалізовану термінологію до норм і особливостей української мови, зберігаючи точність і зміст.

Проведений аналіз показав, що правильне використання трансформацій підвищує якість текстів, сприяє їхній зрозумілості серед фахівців і знижує ризик неправильного трактування технічної інформації. Це особливо актуально для нафтогазової галузі, де адекватність термінології безпосередньо впливає на безпеку та ефективність робочих процесів. У роботі також було визначено основні типи помилок у перекладі: стилістичні, лексико-семантичні та граматичні. Зокрема, були виявлені проблеми, пов'язані з калькуванням англійських виразів, невдалим вибором граматичних конструкцій, неправильним використанням термінів та стилістичною невідповідністю текстів.

На основі отриманих результатів було розроблено низку рекомендацій для перекладачів, зокрема використання термінологічних баз, адаптація складних конструкцій до норм цільової мови, уникнення буквального перекладу та редагування текстів з урахуванням вимог науково-технічного стилю. Застосування цих рекомендацій сприятиме підвищенню якості перекладів і забезпечить їхню відповідність міжнародним стандартам.

Таким чином, застосування лексичних трансформацій є невід'ємною частиною процесу перекладу науково-технічних текстів, оскільки забезпечує точність, логічність і зрозумілість інформації. Адекватність перекладу нафтогазової термінології прямо впливає на якість технічної документації та її придатність для використання у професійній діяльності. Результати

дослідження можуть бути використані для вдосконалення методик навчання перекладачів, підвищення якості перекладів і забезпечення ефективної комунікації у міжнародних проектах.

Дослідження робить вагомий внесок у теорію і практику перекладу науково-технічних текстів, особливо у сфері нафтогазової індустрії, де точність і адекватність інформації мають вирішальне значення для безпеки, ефективності та економічної стабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева І. С. Вступ до перекладознавства. Львів: Літопис, 2004. 250 с.
2. Баркударова О. М. Технічний переклад: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2008. 355 с.

- 3.Глущенко О. С. Сучасні методи перекладу технічних текстів. Дніпро: Ліра, 2012. 187 с.
- 4.Даниленко В. П. Лексичні трансформації в науково-технічних текстах. Харків: Вид-во ХНУ, 2014. 196 с.
- 5.Дорошенко С. Г. Основи перекладознавства: навчальний посібник. Львів: Світ, 2010. 350 с.
- 6.Іванова Т. А. Особливості перекладу технічної термінології. – Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2009. 165 с.
- 7.Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова книга, 2001. 471 с.
- 8.Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова книга, 2002. 564 с.
- 9.Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову. Вінниця: Нова книга, 2003. 608 с.
10. Квітко І. С. Термін в науковому документі. Львів: Вища школа, 1976. 150 с.
11. Коваленко С. В. Лексичні трансформації у технічному перекладі. – Дніпро: Вид-во ДНУ, 2015.
12. Коваль Л. С. Переклад термінології: виклики і рішення. *Актуальні питання перекладу*. 2019. Том 7. С. 60-65.
13. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. К.: Юніверс, 2003. 280 с.
14. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу: навч. посіб. Київ: Юніверс, 2002. 208 с.
15. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. Київ: Академія, 2003. 464 с.
16. Кудрявцева Л. О. Науково-технічний переклад: навчальний посібник. Харків: Видавництво НТУ, 2011. 287 с.

17. Левченко Н. Г. Методика перекладу термінів: теорія і практика. Львів: Літопис, 2013. 84 с.
18. Лисиченко Л. А. Стилiстичнi особливостi науково-технiчного перекладу. *Вiсник Харкiвського нацiонального унiверситету iм. В. Н. Каразiна. Серiя: Фiлологiя*. 2007. № 50. С. 145–150.
19. Лисиченко Л. А. Переклад наукових текстiв: синтаксичнi та граматичнi аспекти. *Науковi записки Інституту фiлологiї Київського унiверситету*. 2011. Вип.22. С. 87–92.
20. Лисиченко Л. А. Стилiстичнi особливостi науково-технiчного перекладу. *Вiсник ХНУ*. 2019. № 56(1). С. 78-83.
21. Лисиченко Л. А. Переклад технiчних текстiв: структурнi i граматичнi особливостi. *Науковий вiсник*. 2020. Вип. 12. № 4. С 56–72.
22. Остромiнська О. В. Лексика нафтогазової галузi: словник-довiдник. Київ: Либiдь, 2016. 312 с.
23. Паламарчук Л. М. Науковий стиль української мови. Київ: Наукова думка, 1973. С. 15-20.
24. Петренко М. С. Англо-український глосарiй нафтогазової термiнологiї. Харкiв: Видавництво ХНУ, 2018. 356 с.
25. Пономаренко Л. Д. Лексикографiчний пiдхiд до перекладу термiнiв. Одеса: ОНУ, 2009. С. 65-67.
26. Ребрiй О. В. Основи технiчного перекладу: навчальний посiбник. Київ: Либiдь, 2010. 117 с.
27. Сидоренко О. О. Термiнологiя нафтогазової промисловостi: навчальний посiбник. Харкiв: Вид-во ХНУ, 2017. 210 с.
28. Сухенко К. М. Лексичнi проблеми перекладу. К.: вид-во Київ. ун-ту, 2000. 124 с.
29. Тарасенко І. Контекстуальна обiзнанiсть у перекладi технiчних термiнiв. *Актуальнi питання перекладу*. 2022. Вип. 10. № 1. С. 22–37.
30. Тараненко О. О. Наукова мова: проблеми стандартизацiї. Київ: Наукова думка, 2005. С. 98.

31. Чернявська Л. О. Переклад фахових текстів: проблеми та рішення. Львів: Світ, 2011. 125 с.
32. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. London: Routledge, 2018. 390 с.
33. Bell R. T. Translation and Translating: Theory and Practice. London: Longman, 1991. 298 с.
34. Catford, J. C. A Linguistic Theory of Translation. Oxford: OUP, 1965. 110 с.
35. Chesterman A. Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory. Amsterdam: John Benjamins, 1997. 219 с.
36. Gile D. Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training. Amsterdam: John Benjamins, 1995. 283 с.
37. Hatim B., Mason I. Discourse and the Translator. London: Longman, 1990. 272 с.
38. House J. Translation Quality Assessment: Past and Present. London: Routledge, 2015. 170 с.
39. Jakobson R. On Linguistic Aspects of Translation. In *Language in Literature*. Harvard University Press, 1987. 232 с.
40. Longman Business English Dictionary. Business English Glossary. London: Pearson, 2007. 594 с.
41. Munday J. Introducing Translation Studies: Theories and Applications. London: Routledge, 2016. 394 с.
42. Newmark P. Approaches to Translation. Oxford: Pergamon Press, 1981. 213 с.
43. Nord C. Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis. Amsterdam: Rodopi, 2005. 274 с.
44. Nida E. A. The Theory and Practice of Translation. Leiden: Brill, 2003. 218 с.

45. Pym A. Exploring Translation Theories. London: Routledge, 2014. 192 c.
46. Snell-Hornby M. Translation Studies: An Integrated Approach. Amsterdam: John Benjamins, 1988. 163 c.
47. Toury G. Descriptive Translation Studies and Beyond. Amsterdam: John Benjamins, 1995. 311 c.
48. Venuti L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. London: Routledge, 1995. 366 c.

ДОДАТКИ

Додаток А

Приклади перекладу текстів нафтогазової галузі

Приклад 1: Технічний опис бурових установок

Оригінал (англійською): «The modern drilling rig consists of several key components, including the derrick, drilling floor, and the power system. The derrick supports the drill pipe and allows for the vertical movement required for drilling. The drilling floor is where the drilling crew operates the machinery and monitors the drilling process. The power system, which can be diesel or electric, provides the necessary energy to drive the drill bit into the earth».

Переклад (українською): «Сучасна бурова установка складається з кількох ключових компонентів, включаючи derrick (деріку), буровий майданчик та енергетичну систему. Деріка підтримує бурову трубу та забезпечує вертикальний рух, необхідний для буріння. Буровий майданчик – це місце, де бурова команда керує обладнанням і контролює процес буріння. Енергетична система, яка може бути дизельною або електричною, забезпечує необхідну енергію для просування бурового наконечника в землю».

Приклад 2: Економічний аналіз нафтогазового ринку

Оригінал (англійською): «The global oil and gas industry is experiencing significant changes due to fluctuations in supply and demand. As countries shift towards renewable energy sources, traditional fossil fuels face increased scrutiny. In 2023, the International Energy Agency reported a decrease in oil consumption in developed nations, while emerging economies continue to demand more energy to fuel their growth. This dynamic creates both challenges and opportunities for companies in the sector».

Переклад (українською): «Світова нафтогазова індустрія зазнає суттєвих змін через коливання в постачанні та попиті. Оскільки країни переходять на відновлювальні джерела енергії, традиційні викопні пального стикаються з дедалі більшим контролем. У 2023 році Міжнародне енергетичне агентство повідомило про зменшення споживання нафти в розвинених країнах, тоді як країни, що розвиваються, продовжують вимагати більше енергії для забезпечення свого зростання. Ця динаміка створює як виклики, так і можливості для компаній у секторі».

Приклад 3: Екологічні виклики у нафтогазовій індустрії

Оригінал (англійською): «The extraction and transportation of oil and gas pose significant environmental risks. Oil spills can devastate marine ecosystems, while natural gas leaks contribute to greenhouse gas emissions. To mitigate these impacts, companies are increasingly adopting stricter safety measures and investing in advanced technologies for leak detection and response. Regulations are also becoming more stringent, requiring operators to implement environmental management systems».

Переклад (українською): «Видобуток та транспортування нафти і газу створюють значні екологічні ризики. Викиди нафти можуть знищити морські екосистеми, тоді як витіки природного газу сприяють викидам парникових газів. Для зменшення цих впливів компанії все частіше впроваджують суворіші заходи безпеки та інвестують у новітні технології для виявлення та реагування на витіки. Регуляції також стають більш суворими, вимагаючи від операторів впровадження систем управління екологією».

Приклад 4: Законодавчі ініціативи

Оригінал (англійською): «In response to growing concerns about climate change, governments worldwide are implementing new regulations in the oil and gas sector. The recent legislation aims to reduce carbon emissions by setting strict limits on flaring and venting of natural gas. Companies are now required to report their greenhouse gas emissions and develop plans to achieve sustainability goals. Non-compliance may result in substantial fines and loss of operating licenses».

Переклад (українською): «У відповідь на зростаючу стурбованість з приводу зміни клімату, уряди всього світу впроваджують нові регуляції в нафто-газовому секторі. Нещодавнє законодавство має на меті зменшити викиди вуглецю, встановлюючи суворі обмеження на спалювання та викид природного газу. Тепер компанії зобов'язані звітувати про свої викиди парникових газів і розробляти плани для досягнення цілей сталого розвитку».

Невиконання вимог може призвести до значних штрафів і втрати ліцензій на ведення діяльності».

Приклад 5: Процес видобутку нафти

Оригінал (англійською): «The oil extraction process involves several stages, beginning with geological surveys to identify potential drilling sites. Once a site is selected, drilling operations commence, typically using rotary drilling techniques. During drilling, a drill bit is rotated and pressed against the rock to create a wellbore. After reaching the desired depth, casing is installed to maintain well integrity and prevent the influx of fluids from surrounding rock formations. The extracted oil is then transported through pipelines to refineries for processing, where it undergoes various separation and purification processes to produce usable petroleum products».

Переклад (українською): «Процес видобутку нафти складається з кількох етапів, починаючи з геологічних досліджень для визначення потенційних бурових майданчиків. Після вибору майданчика розпочинаються бурові роботи, зазвичай за допомогою ротаційних методів буріння. Під час буріння буровий наконечник обертається і тисне на камінь, створюючи стовбур свердловини. Після досягнення бажаної глибини встановлюється обсадна труба для підтримки цілісності свердловини та запобігання надходженню рідин з навколишніх гірських порід. Видобута нафта потім транспортується трубопроводами до нафтопереробних заводів, де вона проходить різні процеси розділення та очищення для отримання придатних нафтопродуктів».

Приклад 6: Ризики та безпека в нафтогазовій індустрії

Оригінал (англійською): «The oil and gas industry faces numerous risks, including operational hazards, environmental impacts, and market fluctuations. To ensure safety, companies implement comprehensive risk management strategies that include regular safety drills, employee training programs, and strict adherence to regulatory standards. Additionally, firms are investing in advanced technologies to

monitor operations in real-time, allowing for quicker responses to potential emergencies. The integration of safety management systems has proven to be effective in reducing workplace accidents and ensuring the well-being of employees and surrounding communities».

Переклад (українською): «Нафтогазова індустрія стикається з численними ризиками, включаючи операційні небезпеки, екологічні наслідки та коливання ринку. Щоб забезпечити безпеку, компанії впроваджують комплексні стратегії управління ризиками, які включають регулярні навчання з безпеки, програми підготовки працівників та суворе дотримання регуляторних стандартів. Крім того, фірми інвестують у новітні технології для моніторингу операцій у режимі реального часу, що дозволяє швидше реагувати на потенційні надзвичайні ситуації. Інтеграція систем управління безпекою виявилася ефективною для зменшення нещасних випадків на робочому місці та забезпечення благополуччя працівників і навколишніх спільнот».

Приклад 7: Інновації у видобутку природного газу

Оригінал (англійською): «The natural gas extraction industry is undergoing a transformation with the advent of new technologies such as hydraulic fracturing and horizontal drilling. These methods allow for the efficient extraction of gas from shale formations that were previously considered uneconomical. Hydraulic fracturing involves injecting high-pressure fluid into the rock to create fractures, enabling gas to flow more freely. Horizontal drilling allows operators to access a larger area of the reservoir without the need for multiple vertical wells. As a result, production rates have significantly increased, making natural gas a more viable energy source for the future».

Переклад (українською): «Індустрія видобутку природного газу переживає трансформацію з появою нових технологій, таких як гідравлічне розривання і горизонтальне буріння. Ці методи дозволяють ефективно видобувати газ із сланцевих формацій, які раніше вважалися економічно

невигідними. Гідравлічне розривання передбачає закачування рідини під високим тиском у породу для створення тріщин, що дозволяє газу вільніше течи. Горизонтальне буріння дозволяє операторам отримувати доступ до більшої площі родовища без необхідності буріння кількох вертикальних свердловин. В результаті темпи виробництва значно зросли, що робить природний газ більш життєздатним джерелом енергії для майбутнього».

Приклад 8: Міжнародна співпраця в нафтовій галузі

Оригінал (англійською): «International collaboration in the oil and gas sector has become increasingly important as companies seek to maximize resource efficiency and minimize environmental impacts. Joint ventures and partnerships allow firms to share technology, expertise, and financial resources to tackle complex projects. For example, the collaboration between companies from different countries on offshore drilling operations can lead to enhanced safety protocols and more sustainable practices. As global demand for energy continues to rise, such partnerships will be crucial in addressing both economic and environmental challenges».

Переклад (українською): «Міжнародна співпраця в нафтовій галузі стає все більш важливою, оскільки компанії намагаються максимізувати ефективність використання ресурсів і мінімізувати екологічні наслідки. Спільні підприємства та партнерства дозволяють фірмам обмінюватися технологіями, досвідом та фінансовими ресурсами для вирішення складних проектів. Наприклад, співпраця між компаніями з різних країн у рамках офшорних бурових робіт може призвести до покращення протоколів безпеки та більш сталих практик. Оскільки глобальний попит на енергію продовжує зростати, такі партнерства будуть ключовими у вирішенні як економічних, так і екологічних викликів».

Додаток Б

Глосарій термінів нафтогазової галузі

- **Abandonment** – виведення свердловини з експлуатації.
- **Accumulator** – акумулятор тиску.
- **Annulus** – кільцевий простір між стовбуром свердловини та обсадною колоною.

- **API (American Petroleum Institute)** – Американський інститут нафти.
- **Appraisal well** – розвідувальна свердловина для оцінки запасів.
- **Artificial lift** – штучний підйом нафти або газу.
- **Barrel (bbl)** – барель, одиниця вимірювання об'єму нафти.
- **Bit** – бурове долото.
- **Blowout preventer (BOP)** – противикидний пристрій.
- **Bottomhole pressure** – тиск на забої свердловини.
- **Casing** – обсадна труба.
- **Casing head** – експлуатаційна головка.
- **Cementing** – цементування свердловини.
- **Choke** – штуцер для регулювання потоку.
- **Christmas tree** – арматура фонтанної свердловини.
- **Completion** – завершення будівництва свердловини.
- **Condensate** – газовий конденсат.
- **Crude oil** – сира нафта.
- **Cuttings** – вибурена порода.
- **Decommissioning** – ліквідація свердловини або обладнання.
- **Directional drilling** – направлене буріння.
- **Downhole** – у свердловині, внизу.
- **Downstream** – нижня ланка нафтогазової галузі.
- **Drill bit** – бурове долото.
- **Drill pipe** – бурова труба.
- **Drilling mud** – буровий розчин.
- **Dry hole** – суха свердловина.
- **Enhanced oil recovery (EOR)** – підвищення нафтовіддачі пластів.
- **Exploration** – розвідка.
- **FPSO (Floating Production, Storage, and Offloading)** – плавуча установка для видобутку, зберігання та перевантаження.

- **Flow rate** – швидкість потоку.
- **Formation** – геологічний пласт.
- **Fracturing (Fracking)** – гідравлічний розрив пласта.
- **Gas lift** – підйом рідини за допомогою газу.
- **Geological survey** – геологічне дослідження.
- **Geophysics** – геофізика.
- **Gusher** – фонтануюча свердловина.
- **Hydraulic fracturing** – гідравлічний розрив пласта.
- **Horizontal drilling** – горизонтальне буріння.
- **Hydrocarbon** – вуглеводень.
- **Injection well** – нагнітальна свердловина.
- **Jack-up rig** – самопідіймальна бурова установка.
- **Joint** – секція труби.
- **Kick** – газонафтовий прояв.
- **Land rig** – наземна бурова установка.
- **LNG (Liquefied Natural Gas)** – скраплений природний газ.
- **Logging** – геофізичні дослідження свердловин.
- **Lubricator** – лубрикатор.
- **Manifold** – колектор.
- **Midstream** – середня ланка нафтогазової галузі.
- **Mud pit** – резервуар для бурового розчину.
- **Natural gas** – природний газ.
- **Offshore platform** – морська платформа.
- **Oil field** – нафтове родовище.
- **Oil sand** – нафтонасичений пісок.
- **Oil spill** – розлив нафти.
- **Oil well** – нафтовидобувна свердловина.

- **OPEC (Organization of the Petroleum Exporting Countries)** –

Організація країн-експортерів нафти.

- **Perforation** – перфорація свердловини.
- **Petroleum** – нафта.
- **Petrophysics** – петрофізика.
- **Pipeline** – трубопровід.
- **Plug** – цементна пробка.
- **Porosity** – пористість.
- **Pressure gauge** – манометр.
- **Production well** – видобувна свердловина.
- **Proppant** – пропант для гідророзриву.
- **Pump jack** – нафтовий насос.
- **Refinery** – нафтопереробний завод.
- **Reservoir** – пластовий резервуар.
- **Reservoir pressure** – пластовий тиск.
- **Riser** – підйомна труба.
- **Roughneck** – помічник бурильника.
- **Separator** – сепаратор.
- **Seismic survey** – сейсмічне дослідження.
- **Shale gas** – сланцевий газ.
- **Shut-in** – закрита свердловина.
- **Slickline** – кабельна лінія.
- **Slurry** – цементний розчин.
- **Snubbing** – роботи під тиском.
- **Sour gas** – сірководневий газ.
- **Spud** – початок буріння свердловини.
- **Stimulation** – стимуляція свердловини.
- **Straddle packer** – пакер для перекриття пластів.

- **Stripper well** – свердловина з малою продуктивністю.
- **Subsea production** – підводний видобуток.
- **Surface casing** – кондуктор.
- **Tanker** – танкер.
- **Tight oil** – щільна нафта.
- **Tool joint** – муфта.
- **Tubing** – насосно-компресорна труба.
- **Turnkey drilling** – буріння "під ключ".
- **Upstream** – вища ланка нафтогазової галузі.
- **Viscosity** – в'язкість.
- **Well completion** – освоєння свердловини.
- **Wellhead** – устя свердловини.
- **Wildcat well** – пошукова свердловина.
- **Workover** – ремонт свердловини.
- **Wrench** – буровий ключ.
- **Zone** – продуктивний пласт.

Summary

This master's thesis investigates the use of lexical transformations in translating English scientific and technical texts in the oil and gas industry into Ukrainian. The object of the study comprises English texts covering aspects of the oil and gas sector, while the subject focuses on the application of lexical techniques such as transcription, transliteration, calque, descriptive translation, and adaptation.

The aim of the research is to analyze the main types of transformations and assess their effectiveness in achieving accuracy and equivalence in translation.

The study employs methods of comparative analysis, classification, and contextual analysis. The research identifies key challenges in translating terminology, as well as major types of errors, including lexical-semantic, grammatical, and stylistic ones. Practical recommendations are proposed to improve translation quality, particularly in adapting oil and gas texts to the specific features of the Ukrainian language.

The findings have significant theoretical and practical value and can be applied to translator training, teaching translation studies, and developing terminological dictionaries.